

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

Bakalářská práce

2022

Karel Karel

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

**Deeskalační jaderný úder ve vojenské strategii Ruské
federace**

Bakalářská práce

Autor práce: Karel Karel

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Vedoucí práce: PhDr. Jan Šír, Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 31.7.2022

Karel Karel

Bibliografický záznam

KAREL, Karel. *Deeskalační jaderný úder ve vojenské strategii Ruské federace*. Praha, 2022. 53 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Katedra ruských a východoevropských studií. Vedoucí bakalářské práce Šír, Jan.

Rozsah práce: 66 562 znaků

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá konceptem deeskalačního jaderného úderu ve strategii Ruské federace. Ruská federace si na rozdíl od Spojených států amerických zachovala část svého nestrategického jaderného arsenálu. V poslední dekádě jej navíc modernizovala. Podstatou deeskalačního úderu má být nasazení právě nestrategické jaderné zbraně nižší mohutnosti, a to i v rané fázi ozbrojeného konfliktu. Tím může být docíleno ukončení konfliktu za výhodnějších podmínek pro Rusko. Cílem práce je odpovědět na otázku, zda je deeskalační úder skutečně součástí ruské strategie. K zodpovězení otázky je deeskalační úder zasazen do teoretického rámce omezené jaderné války a eskalace. V praktické části jsou prozkoumány ruské strategické dokumenty a střely schopné dopravit na cíl jaderné zbraně nižší mohutnosti. Na základě zkoumání dokumentů jsem došel k závěru, že ačkoliv dokumenty deeskalační úder nezmiňují, obsahují agresivní jadernou signalizaci. Dále z dokumentů vyplývá, že práh pro nasazení jaderných zbraní Rusko nastavilo velmi nízko. Ruská federace disponuje širokou škálou balistických střel a střel s plochou drahou letu, které jsou schopné dopravit jadernou municí na bojiště. Některé z těchto zbraní jsou sice starší, ale část arsenálu byla modernizována a je schopná obstát na moderním bojišti. Z provedeného zkoumání vychází, že deeskalační jaderný úder může být součástí ruské strategie. Není ovšem možné určit, jak velkou hraje roli, ani zda jde o primární nástroj pro dosažení vítězství v případě konfliktu s NATO.

Klíčová slova

Ruská federace, jaderné zbraně, deeskalační úder, omezená jaderná válka, odstrašení, eskalace

Abstract

This bachelor thesis deals with the concept of a de-escalation nuclear strike in the strategy of the Russian Federation. Unlike the United States of America, the Russian Federation has retained part of its non-strategic arsenal. Furthermore, the delivery systems have been modernized in the last decade. The essence of a de-escalation strike is based on the deployment of non-strategic, lower-yield nuclear weapons, even in the early phase of an armed conflict. This way, a conflict could be ended under more favourable conditions for Russia. The aim of this thesis is to answer a question whether a de-escalation strike is real part of the Russian military strategy. To answer this question, the de-escalation strike is framed within the theoretical framework of limited nuclear war and escalation. The research part of this thesis examines Russian strategic document and missiles capable of delivering lower yield nuclear weapons. Based on the examination of the strategic documents, I have concluded that although the documents do not mention a de-escalation strike, they contain aggressive nuclear signalling. Moreover, the documents show that the threshold for deployment of nuclear weapons by the Russian Federation is very low. The Russian Federation possesses a wide range of ballistic and cruise missiles capable of delivering nuclear munitions to the battlefield. Though some of these weapons are older, certain parts of the arsenal have been modernized. New weapons can compete on modern battlefield. Based on the research I conclude that de-escalation nuclear strike can be part of the Russian strategy. However, it is not possible to determine how important role it plays, or whether it is a primary tool for achieving victory in the event of a conflict with NATO.

Keywords

Russian federation, nuclear weapons, de-escalation strike, limited nuclear war, deterrence, escalation

Title

De-escalation nuclear strike in the military strategy of Russian Federation

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu práce PhDr. Janu Šírovi, Ph.D. Bez jeho ochoty a rad by práce nikdy nebyla dokončena. Taktéž bych chtěl poděkovat vedoucímu bakalářského semináře doc. PhDr. Jiřímu Vykoukalovi, CSc. za jeho trpělivost a pochopení.

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno: Karel Karel

E-mail: 55031736@fsv.cuni.cz

Semestr a školní rok zahájení práce: Letní semestr 2020

Semestr a školní rok ukončení práce: Letní semestr 2022

Vedoucí bakalářského semináře: doc. PhDr. Jiří Vykoukal, CSc.

Vedoucí práce: PhDr. Jan Šír, Ph.D.

Název práce: Deeskalační jaderný úder ve vojenské strategii Ruské federace

Charakteristika práce: Cílem práce je zjistit, zda může být deeskalační úder součástí ruské vojenské strategie. Deeskalační úder znamená použití nestrategické jaderné zbraně k rychlému ukončení konfliktu. Deeskalační úder bude zasazen do teoretického rámce omezené jaderné války. Empirická část výzkumu je založena na kvalitativní analýze ruských strategických dokumentů a analýze nestrategických jaderných nosičů.

Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek): Během zpracování tématu jsem zjistil, že je téma nutné zúžit. Původně byly tématem všechny jaderné zbraně ve strategii Ruské federace. K dosažení smysluplného výsledku jsem práci zúžil pouze na nestrategické zbraně se zaměřením na koncept deeskalačního jaderného úderu.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

Úvod

1 Teoretická část

1.1 Eskalace

1.2 Omezená jaderná válka

1.3 Omezený jaderný úder

2 Empiricko-analytická část

2.1 Strategické dokumenty Ruské federace

2.2 Prostředky Ruské federace k nasazení nestrategických jaderných zbraní

2.3 Takticko-operační použití řízených střel

3 Parametry konfliktu pro použití nestrategického jaderného úderu Ruskou federací

4 Deeskalační úder v kontextu teorie omezené jaderné války

5 Diskuse

Závěr

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

BENNETT, Bruce W., ed. On US Preparedness for Limited Nuclear War: Altitude or Height of Burst. In: LARSEN, Jeffrey A. a Kerry M. KARTCHNER. On limited nuclear war in the 21st century. Stanford, California: Stanford Security Studies, 2014, s. 239. ISBN 978-0-8047-9091-8.

BLANK, Stephen J., A NEW RUSSIAN DEFENSE DOCTRINE?. U.S. Army War College, Strategic Studies Institute, 2006

BLANK, Stephen J., ed The russian military in contemporary perspective. In: SCHNEIDER, Mark B. Russian nuclear weapons policy and programs, the european security crisis, and the threat to NATO [online]. Strategic Studies Institute, US Army War College 2019 [cit. 2022-07-27]. pp. 305–40. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/resrep20098.13>.

KROENIG, Matthew. A Strategy for Deterring Russian Nuclear De-Escalation Strikes. Atlantic Council, 2018. ISBN 978-1-61977-539-8.

LARSEN, Jeffrey A. a Kerry M. KARTCHNER. On limited nuclear war in the 21st century. Stanford, California: Stanford Security Studies, 2014, s. 148-159. ISBN 978-0-8047-9091-8.

OLIKER, Olga. Russia's Nuclear Doctrine: What We Know, What We Don't, and What That Means. CSIS: Center for strategic and international studies [online]. 5. května, 2016 [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/160504_Oliker_RussiasNuclearDoctrine_Web.pdf

SOKOV, Nikolai N. Why Russia calls a limited nuclear strike “de-escalation”. Bulletin of the Atomic Scientists [online]. 13. března, 2014 [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://thebulletin.org/2014/03/why-russia-calls-a-limited-nuclear-strike-de-escalation/>

Podpis studenta a datum: Karel Karel 31.7.2022

Schváleno

Datum

Podpis

Vedoucí práce

Vedoucí bakalářského semináře

Garant oboru

Obsah

Úvod	13
1 Teoretická část	17
1.1 Eskalace	17
1.1.1 Typologie eskalace	17
1.1.2 Eskalační dominance	18
1.1.3 Eskalace k deeskalaci	19
1.2 Omezená jaderná válka	20
1.3 Omezený jaderný úder	22
1.3.1 Demonstrativní jaderný útok	22
1.3.2 Selektivní jaderný útok	23
1.3.3 Zneschopňující jaderný útok	23
1.3.4 Jaderný útok za účelem odvrácení porážky	24
1.3.5 Zhroucení jaderného státu	24
1.3.6 EMP jaderný úder	25
2 Empiricko-analytická část	26
2.1 Strategické dokumenty Ruské federace	26
2.1.1 Vojenská doktrína Ruské federace - 2000	26
2.1.2 Strategie národní bezpečnosti Ruské federace do roku 2020	27
2.1.3 Vojenská doktrína Ruské federace - 2010	29
2.1.4 Vojenská doktrína Ruské federace - 2014	30
2.1.5 Základní principy státní politiky Ruské federace v oblasti jaderného odstrašování - 2020	31
2.1.6 Strategie národní bezpečnosti Ruské federace 2021	33
2.1.7 Shrnutí	33
2.2 Prostředky Ruské federace k nasazení nestrategických jaderných zbraní	35
2.3 Takticko-operační použití řízených střel	40

3 Parametry konfliktu pro použití nestrategického jaderného úderu Ruskou federací...	41
4 Deeskalační úder v kontextu teorie omezené jaderné války.....	43
5 Diskuse	45
Závěr.....	46
Summary.....	48
Použitá literatura.....	49
Seznam tabulek.....	53

Seznam použitých zkratek

A2/AD – area and acces denial

ALBM – air launched balistic missile

C2 – command and control

CEP – circular error probable

EMP – electromagnetic pulse

ISR – intelligence, surveillance, reconnaissance

GLBM – ground launched balistic missile

NFU – no first use

PVO – protivzdušná obrana

SRBM – short range balistic missile

ZHN – zbraň hromadného ničení

Úvod

Jako předmět zkoumání své bakalářské práce jsem zvolil ruský jaderný arsenál. Konkrétně se budu zabývat jeho nestrategickou, někdy označovanou jako taktickou nebo operační částí. Volba tématu pramení z mého dlouhodobého zájmu o bezpečnostní problematiku, strategii a otázku použití jaderných zbraní. V roce 2014 došlo k ruské invazi na Ukrajinu. Tato agrese ukázala, že politika restartu vztahů mezi Ruskem a Západem nastolená Barackem Obamou nepadla na úrodnou půdu a že Rusko nehodlá akceptovat současné geopolitické uspořádání světa. Na západ od hranic Ruska se rozběhly debaty o ruské strategii, hybridní válce a hrozbě třetí světové války. V době dokončení této práce probíhá již šestý měsíc plnohodnotná ruská invaze na Ukrajinu a konec nepřátelství je stále v nedohlednu.

Rusko se již v roce 2014, po zahájení okupace Krymu, stalo objektem intenzivního zájmu ve zkoumání otázek bezpečnosti Evropy a NATO. Znovu se tím otevírá problém možného konfliktu NATO s protivníkem, který je technologicky a vojensky na relativně stejné úrovni. V rámci přehodnocení obrany bylo nutné otevřít i otázku možné jaderné eskalace. Rusko se stalo v oblasti jaderných zbraní jediným nástupcem Sovětského svazu, a je tedy držitelem rozsáhlého jaderného arsenálu. Již od roku 2010, kdy byla schvalována nová ruská vojenská doktrína, se začal skloňovat pojem eskalace pro deeskalaci a deeskalační jaderný úder. Deeskalačním jaderným úderem má být prolomeno jaderné tabu a přeskočeny kroky pomyslného eskalačního žebříku v jeho tradičním pojetí pomocí nasazení jaderných zbraní nižší mohutnosti v některé z raných fází konfliktu. V roce 2018 se dokonce pojem „escalate to de-escalate“ ve spojení s fyzickým nasazením jaderných zbraní dostal i do oficiálního amerického slovníku v podobě legislativně schváleného dokumentu „Nuclear Posture Review 2018“. Tento dokument stanovuje roli, schopnosti a účel amerického jaderného arsenálu na následující roky. To naznačuje, že Spojené státy berou tuto variantu naprosto vážně a připravují možnou odpověď. Ve své práci chci tedy prozkoumat koncept omezeného jaderného úderu za použití nestrategických jaderných zbraní za účelem eskalace pro deeskalaci a nastínit parametry možného ozbrojeného konfliktu, ve kterém by Rusko takový krok realizovalo.

Cílem práce je odpovědět na otázku „Je deeskalační úder možnou součástí ruské vojenské strategie?“ K zodpovězení otázky je třeba splnit dílčí úkoly. Prvním z nich je nastínit parametry konfliktu ve kterém by Ruská federace použila nestrategické jaderné zbraně.

Druhým úkolem je zasadit koncept ruského deeskalačního úderu do kontextu teorie omezené jaderné války.

Ke splnění úkolů práce nejprve prozkoumám veřejně dostupné informace týkající se ruského nestrategického arsenálu a ruské vojenské doktríny. Zjistím, jaké jsou dle platné doktríny parametry konfliktu, ve kterém Ruská federace zvažuje jaderný úder jako nástroj dosažení cílů, a zasadím koncept deeskalačního úderu do kontextu teorie o omezeném jaderném konfliktu. Výzkum bude mít následující postup. V první teoretické kapitole si vymezím základní pojmy a teoretický rámec omezené jaderné války a eskalace. Následovat bude praktická část. Jak jsem již zmiňoval výše, zaměřím se na dva aspekty. Těmi budou oficiálně zveřejněné strategické dokumenty a dostupné informace o schopnostech ruské výzbroje. Strategické dokumenty jako Vojenská doktrína Ruské federace definují směr rozvoje ruských ozbrojených sil, jejich úkoly a zároveň nastavují základní podmínky pro nasazení jaderných zbraní. Porovnáním vývoje jednotlivých variant tohoto dokumentu v čase můžeme dojít k tomu, zda se v ruském doktrinárním myšlení práh pro použití jaderných zbraní snižuje nebo naopak zvyšuje. Kromě jiného ve své Vojenské doktríně Ruská federace představuje, jakým způsobem bude přistupovat k ozbrojeným konfliktům a jakým způsobem identifikuje hrozby. Z výzbroje mě bude zajímat výhradně oblast balistických střel a střel s plochou drahou letu. Právě tyto prostředky jsou na moderním válčišti nejlepší volbou pro dopravu nestrategické jaderné zbraně na cíl. Analýza dostupných prostředků dopravy na cíl, ať už balistických střel nebo střel s plochou drahou letu, je nutná ke zhodnocení reálných schopností Ruské federace provést jaderný úder nižší mohutnosti, tak jak je představen v rámci konceptu deeskalačního úderu.

Vzhledem k tomu, že jaderný deeskalační úder je pouze teoretický koncept a není možné jej empiricky studovat, zasazuji jej do hypotetického scénáře ozbrojeného konfliktu Ruska a NATO. Scénář nemá v žádném případě prognostické ambice. Slouží pouze jako pozadí demonstrující možnou příčinu, atributy a důsledky deeskalačního úderu. Těžištěm práce není samotný ozbrojený konflikt, ale právě ruský jaderný deeskalační úder. Ten jde velmi těžko popsat a kategorizovat bez zasazení do scénáře.

Teoreticky bude práce zasazena do kontextu současného uvažování o omezené jaderné válce a její propojení s teorií eskalace. Jako páteř používám knihu „On limited nuclear war in the 21st century“ od kolektivu autorů pod vedením J. A. Larsena a K. M.

Kartchnera.¹ Jedná se o sborník studií rozvíjejících toto téma. Autoři navazují na studenoválečné teorie svých předchůdců tak, aby byly přizpůsobeny posledním změnám mezinárodního bezpečnostního prostředí. Největšími změnami jsou proliferace jaderných zbraní, konec bipolárního uspořádání světa a částečné jaderné odzbrojení, které proběhlo v Rusku i Spojených státech amerických. Vzhledem k tomu, že kniha vyšla v roce 2014, věnuje se problematice omezené jaderné války globálně. Rusko a deeskalační úder řeší tedy spíše okrajově, přesto je značná část použitelná a aplikovatelná i na případný konflikt NATO vs. Rusko. Kniha mimo jiné nabízí užitečnou definici a klasifikaci omezené jaderné války podle několika parametrů (politické cíle, vojenské cíle úderů, množství a typ použité jaderné munice a další) a stejně jako já v této práci, se autoři zamýšlejí nad důsledky a souvislostmi jaderné eskalace ozbrojeného konfliktu, do které deeskalační jaderný úder jistě spadá. Do tohoto rámce budou zasazeny výsledky mého výzkumu.

Literatura, do které je možné tuto práci tematicky zasadit, se týká přímo ruského jaderného arsenálu a jeho modernizace, zejména od roku 2000. Mezi nejvlivnější a nejvýraznější autory patří Matthew Kroenig, který mezi americkými experty zastává pozici výrazného jestřába. Ve studii *A Strategy for Deterring Russian Nuclear De-Escalation Strikes* představuje ruskou koncepci jaderného deeskalačního úderu a zamýšlí se nad důsledky tohoto přístupu pro Spojené státy, případně jak mohou Spojené státy tuto hrozbu eliminovat.² Svou interpretací ruské strategie deeskalace eskalací navazuje Kroenig na teze Nikolaje Sokova. Ten také zastává názor, že ruská vojenská strategie může spoléhat na deeskalační údery.³ Tato práce bude interpretace těchto a dalších autorů rozvíjet a držet se jejich přístupu, tedy analýzy výzbroje, doktríny a jejich zasazení do hypotetického scénáře. Touto metodou postupovala i nejvýraznější odpůrkyně

¹ LARSEN, Jeffrey A. a Kerry M. KARTCHNER. *On limited nuclear war in the 21st century*. Stanford, California: Stanford Security Studies, 2014, s. 148-159. ISBN 978-0-8047-9091-8.

² KROENIG, Matthew. *A Strategy for Deterring Russian Nuclear De-Escalation Strikes*. Atlantic Council, 2018. ISBN 978-1-61977-539-8.

³ SOKOV, Nikolai N. *Why Russia calls a limited nuclear strike “de-escalation”*. Bulletin of the Atomic Scientists [online]. 13. března, 2014 [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://thebulletin.org/2014/03/why-russia-calls-a-limited-nuclear-strike-de-escalation/>

interpretace výše zmíněných autorů Olga Oliker. Přestože Oliker použila stejný postup, došla k odlišným závěrům. Tvrdí, že ostatní analytici a autoři buď interpretovali ruské zdroje chybně nebo se nechali vlákat do ruské pasti a hry na odstrašení. Podle Oliker v současnosti Rusko s konceptem deeskalačního úderu nepracuje a důraz na jaderné zbraně je možné vysvětlit kompenzací nedostatků konvenčních sil. Tato teze se opírá zejména o údajně zvyšující se práh pro nasazení jaderných zbraní v každé nové verzi oficiální Vojenské doktríny Ruské federace. Tento proces má podle Olikerové probíhat od 90. let souběžně se sílícími konvenčními schopnostmi Ruské federace, tedy i snižující se závislostí na jaderném arsenálu.⁴

⁴ OLIKER, Olga. *Russia's Nuclear Doctrine: What We Know, What We Don't, and What That Means*. CSIS: Center for strategic and international studies [online]. 5. května, 2016 [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/160504_Oliker_RussiasNuclearDoctrine_Web.pdf

1 Teoretická část

1.1 Eskalace

Eskalaci lze definovat jako „zvýšení intenzity nebo rozsahu konfliktu, který překračuje práh, považovaný jedním nebo více aktéry za význačný.“⁵ Zvýšení intenzity nebo rozsahu konfliktu prakticky znamená rozšíření cílů na něž jsou vedeny útoky, nasazení nového typu zbraní nebo přenesení konfliktu do dalšího prostoru, případně na území dalšího aktéra. V případě použití nového typu zbraní je akt považován za eskalační, pokud se aspoň jeden z aktérů konfliktu domnívá, že došlo ke kvalitativní změně konfliktu. Právě takovou změnou by bylo bezesporu nasazení jaderných zbraní, nehledě na jejich cíl, mohutnost nebo charakter.

Využití eskalace jako prostředku k odstrašení protivníka je riskantní a je založeno na mnoha neznámých, kde každý aktér přisuzuje různým akcím různou váhu. Aktéři nemusí správně přečíst protivníka a mohou nechtěně nebo neúmyslně překročit hranici, kterou si protivník stanovil pro reakci. Samotná reakce na předešlou eskalaci může být špatně vysvětlena jako vlastní eskalace. Eskalace může být tedy použita jako nástroj k dosažení vytyčených cílů, nebo může být vedlejším účinkem použitého nástroje, případně pouze nedopatřením a chybou. Eskalace je úzce spojena s tématem jaderných zbraní. Účelem práce ovšem není zkoumání komplexní problematiky eskalace. Z toho důvodu se omezím jen na stručný základní rámec.

1.1.1 Typologie eskalace

Jak jsem zmínil výše, eskalace může mít mnoho forem a podob. K orientaci v problematice je využívána metafora eskalačního žebříku použitá původně Hermannem Kahnem v knize *On Escalation*. S rostoucí intenzitou konfliktu se pohybujeme po žebříku nahoru. Zvýšení počtu zbraní, navýšení počtu cílů útoku nebo nasazení nových zbraní, za současného zachování stejného počtu aktérů konfliktu, označuje pojem vertikální

⁵ MORGAN, Forrest E., Karl P. MUELLER, Evan S. MEDEIROS, Kevin L. POLLPETER a Roger CLIFF. *Dangerous Thresholds: Managing Escalation in the 21st Century*. RAND Corporation [online] 2008 [cit. 2022-04-16]. ISBN 9780833042132. Dostupné z: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2008/RAND_MG614.pdf

eskalace. Jaderná válka je očekávaným stupněm vertikální eskalace. Na základě motivace pro eskalaci ji můžeme kategorizovat na eskalaci instrumentální a nátlakovou.

Instrumentální eskalace je motivována snahou o zvýšením intenzity ničení protivníka, dosažení stanovených cílů operace nebo zneschopnění protivnickových sil. Geografické rozšíření ozbrojeného konfliktu může vést ke ztenčení protivnickových sil. Nasazení nové ničivější zbraně zase umožní likvidovat jeho síly s vyšší efektivitou.⁶

Druhou kategorií je nátlaková eskalace. Takovou eskalací může dojít k ukončení konfliktu vítězstvím nebo vzájemnou dohodou, pokud jeden z aktérů shledá cenu za pokračování v boji za příliš vysokou. Jedním z příkladů nátlakové eskalace je demonstrace schopnosti a předzvěsti toho, co pokračování v boji přinese. Příkladem takové eskalace může být Doolittlův nálet na japonské ostrovy v roce 1942. Ten byl prvním velkým úderem na ostrovy a další následovaly.⁷

Kromě vertikální eskalace existuje i eskalace horizontální, tedy zatažení nebo vstup nových aktérů do konfliktu. Eskalační akce samozřejmě nemusí spadat jen do jedné kategorie. Příkladem může být uvažovaný jaderný útok na stát, který se dosud konfliktu přímo neúčastnil. Taková událost by byla horizontální i vertikální eskalací zároveň.

1.1.2 Eskalační dominance

Eskalační dominancí je nazýván takový stav, kdy má jeden z aktérů jasnou převahu v určité úrovni eskalačního žebříku nebo kdy jeden z aktérů nemá prostředek k dorovnání eskalačního kroku. Důvodem může být, že nedisponuje přesnými střelami s plochou dráhou letu a musí se uchýlit k leteckým úderům nebo k nasazení většího množství méně přesných střel. Obdobně nedostatek jaderných zbraní nižší mohutnosti může limitovat aktérovu schopnost odpovědět na nasazení takových zbraní protivníkem. Aktér, který se potýká s eskalační dominancí protivníka, je postaven před dilema. Vzdát se, nebo vyjednávat, přijmout převahu protivníka anebo sáhnout po dalším prostředku, kterým

⁶ Z původně anglického „instrumental“ a „suggestive“, místo suggestive je občas užíváno také „coercive“.

⁷ MORGAN, Forrest E., Karl P. MUELLER, Evan S. MEDEIROS, Kevin L. POLLPETER a Roger CLIFF. *Dangerous Thresholds: Managing Escalation in the 21st Century*. RAND Corporation [online] 2008 [cit. 2022-04-16]. ISBN 9780833042132. Dostupné z: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2008/RAND_MG614.pdf

konflikt dále eskaluje. V případě zkoumaném v této práci je takovým stavem odklon Spojených států od nestrategických jaderných zbraní, zatímco Ruská federace si část svého jaderného arsenálu zachovala⁸ a v posledních 20 let vyvíjela nové nestrategické jaderné nosiče. Nestrategické nosiče Ruské federace budou dále rozebrány v praktické části.

1.1.3 Eskalace k deeskalaci

S pojmem eskalace k deeskalaci pracuje ve své studii Mathew Kroenig.⁹ K pochopení konceptu představuje hypotetický scénář. Rusko provede hybridní operaci na území Baltických států obdobnou s agresí proti Ukrajině z roku 2014. Jelikož se jedná o útok na členský stát NATO, je aktivován článek 5 a alianční síly zahájí operaci k vytlačení Ruska z prostoru Pobaltí. Než aby se Rusko vystavilo dlouhému konvenčnímu konfliktu se silnější aliancí, který by mohl skončit jeho porážkou, uchýlí se k úderu jadernou zbraní na leteckou základnu NATO nacházející se v Polsku. Nastává tedy situace zmiňovaná výše. Kvalitativní charakter konfliktu se zásadně mění. USA jako hlavní síla NATO jsou postaveny před otázkou, zda pokračovat v konfliktu, kde protivník demonstroval svou odhodlanost nasadit jaderné zbraně, nebo se stáhnout a ztratit tak kredibilitu.

V hypotetickém scénáři nastíněném Kroenigem není specifikováno, co vedlo Rusko k závěru, že se takový postup vyplatí. Zda šlo o selhání aliančního odstrašení, zda vnitřní vlivy dotlačily ruské vedení k takové akci nebo zda Rusko vycítilo, že je pro jeho bezpečnost nutné udeřit na Pobaltí. Cílem scénáře je pouze nastínění praktického použití eskalace k deeskalaci ve spojení s omezeným jaderným úderem. Takový jaderný úder označuje Kroenig jako deeskalační jaderný úder. Se stejným pojmem a scénářem pracuje i Mark B. Schneider.¹⁰

⁸ *Fact Sheet: United States Nonstrategic Nuclear Weapons*. Center for arms control and Non-proliferation [online]. 2022 [cit. 2022-07-15]. Dostupné z: <https://armscontrolcenter.org/u-s-nonstrategic-nuclear-weapons/>

⁹ KROENIG, Matthew. *A Strategy for Deterring Russian Nuclear De-Escalation Strikes*. Atlantic Council, 2018. ISBN 978-1-61977-539-8.

¹⁰ SCHNEIDER, Mark B. *Russian nuclear “de-escalation” of future war*, *Comparative Strategy* [online]. 2019, 37(5), s. 361-372 [cit. 2022-07-28]. ISSN 0149-5933

1.2 Omezená jaderná válka

Samotný pojem omezená válka je velice nespécifický a široký. Ve své podstatě jsou neomezené nebo totální války výjimkou. Jak zmínil již Clausewitz ve svém spisu *O válce*, „válka je pouze pokračování politiky jinými prostředky“. Válka je tedy vedena pro dosažením určitých cílů jejích účastníků. Právě tyto cíle jsou ve většině případů zmíněným omezením. Pokud tedy aktéři ozbrojeného konfliktu nevedou válku za cílem totálního poražení protivníka všemi dostupnými prostředky, jedná se o válku omezenou. Stejně jako cíle mohou být omezeny i prostředky vedení boje, ať už se jedná o množství nasazených prostředků nebo o jejich typ. Omezení přitom nemusí být právního charakteru; ve většině případech vyplývá z neochoty jednoho nebo obou aktérů konflikt dále vertikálně nebo horizontálně eskalovat. Za první omezenou jadernou válku můžeme označit dosud jediné nasazení jaderných zbraní proti nepříteli na konci druhé světové války, kdy Američané použili dvě jaderné bomby ke zlomení odporu Japonska. Více prostoru dostává koncept omezené jaderné války v období studené války, kdy Sovětský svaz dosáhl parity v jaderných schopnostech se Spojenými státy. USA se snažilo přijít s únikem před hrozbu vzájemného zničení. Tímto únikem měla být flexibilní odpověď na případné eskalační kroky Sovětského svazu. Tedy kromě kontroly eskalace odstrašením i případná omezení eskalace odepřením protivníkovi dosažení jeho politických, vojenských nebo strategických cílů.¹¹ Velkou slabinou této strategie je závislost na reciprocitě protivníka, který může, ale nemusí přistoupit na omezený rozsah konfliktu.

Jaderná válka může být podle J.A. Larsena omezena v několika attributech. Kvantita (Quantitative) je vymezena množstvím a typem použitých střel. Jde tedy označit také jako intenzita omezené jaderné války. Rozsah (Scope) je omezení geografického prostoru nebo množství aktérů zúčastněných v jaderném konfliktu. Dalším attributem je trvání (Duration) jaderné fáze konfliktu. Trvání je určeno dobou, která uplyne mezi prvním a posledním nasazením jaderné zbraně. Poslední dva atributy jsou záměr (objectives) a cíle útoku (targets). Záměr představuje strategický cíl, jehož naplnění je důvodem pro vedení války. Jde o politické zadání pro ozbrojené síly. Pokud není záměrem účastníka konfliktu

¹¹ LARSEN, Jeffrey A., ed. Limited War and the Advent of Nuclear Weapons. In: LARSEN, Jeffrey A. a Kerry M. KARTCHNER. *On limited nuclear war in the 21st century*. Stanford, California: Stanford Security Studies, 2014, s. 24-25. ISBN 978-0-8047-9091-8.

totální zničení protivníka, jde o omezení válečného konfliktu. Cíle útoku jsou definovány výběrem cílů, na které jsou vedeny jaderné údery. Výběr cílů může být motivován operačně, eticky, právně nebo kulturně. Pro lepší představu je možné uvést příklad výběru cílů pro strategické bombardování během druhé světové války. Tehdy se bombardování stupňovalo a přecházelo od vojenských cílů, přes průmyslové objekty a infrastrukturu, až k útokům na města za účelem podlomení morálky obyvatelstva.¹²

Tabulka 1 - Omezení jaderné války

Kvantita (Quantitative)	Množství a typ použitých jaderných zbraní
Rozsah (Scope)	Geografický prostor, počet aktérů nebo států účastnících se konfliktu
Trvání (Duration)	Doba mezi prvním a posledním nasazením jaderné zbraně
Záměr (Objectives)	Politické cíle stanovené účastníky konfliktu.
Cíle útoku (Targets)	Fyzické cíle, na které byl jaderný úder veden

Zdroj: LARSEN, Jeffrey A., ed. Limited War and the Advent of Nuclear Weapons.

Z těchto aspektů tedy vyvozuje Larsen definici omezené jaderné války. „Omezená jaderná válka je konflikt, ve kterém jsou jaderné zbraně použity v malém množství a omezeným způsobem za účelem dosažení vymezených cílů (nebo jsou nasazeny státem nebo nestátním aktérem v případě, že mu hrozí konvenční porážka).“¹³

K jaderné válce v historii zatím nedošlo, proto ani nemůžeme s jistotou vědět, zda by skutečně bylo vůbec možné udržet použití jaderných zbraní v určitých mantinelech. Henry Kissinger, jeden z předních teoretiků mezinárodních vztahů studenoválečného období, stanovil jedno pravidlo, které musí být bezpodmínečně splněno, aby omezená

¹² LARSEN, Jeffrey A., ed. Limited War and the Advent of Nuclear Weapons. In: LARSEN, Jeffrey A. a Kerry M. KARTCHNER. *On limited nuclear war in the 21st century*. Stanford, California: Stanford Security Studies, 2014, s. 24-25. ISBN 978-0-8047-9091-8.

¹³ tamtéž

válka zůstala skutečně omezenou: „Ani jeden z aktérů nesmí nabýt dojmu, že v případě porážky, je v sázce jeho samotná existence.“

1.3 Omezený jaderný úder

Pro účely analýzy je třeba použití jaderných zbraní kategorizovat. Jaderné zbraně a jejich použití není možné vnímat jako monolit. Prostředky dopravy na cíl, mohutnost a vlastnosti jaderných zbraní se odlišují a jejich nasazení bude odlišně vnímáno i aktéry konfliktu. Jejich následky budou také diametrálně odlišné podle způsobu použití a zvoleného cíle. Použití nestrategického jaderného prostředku na cíl v blízkosti hustě zalidněného prostoru bude mít výrazně odlišný účinek než použití zbraně vyšší mohutnosti na izolovaný vojenský cíl, například vojenskou loď. Speciálním případem jaderných úderů je využití EMP účinku jaderných zbraní nebo čistě demonstrativní test jaderné zbraně na svém vlastním území. Takové použití jaderné zbraně by nezpůsobilo přímé ztráty na životech. V případě EMP zbraně by mohla být vyřazena kritická infrastruktura, spojení, případně by byl boj přenesen do kosmického prostoru. Způsob, jak rozlišovat jaderné údery tedy není primárně mohutnost, ani to, zda je zbraň dopravena letadlem nebo řízenou střelou, ale právě cíl, na který je zbraň použita, a cíl kterého má být použitím dosaženo.

Thomas G. Mahnken představuje pět scénářů jaderného útoku, každý s odlišným cílem.

- 1) Demonstrativní jaderný útok
- 2) Selektivní jaderný útok
- 3) Zneschopňující jaderný útok
- 4) Jaderný útok za účelem odvrácení porážky
- 5) Zhroucení jaderného státu¹⁴

1.3.1 Demonstrativní jaderný útok

Demonstrativní jaderný útok staví na odstrašujícím účinku jaderných zbraní. Jejich politický a psychologický účinek převyšuje jejich ničivé účinky na bojišti. Podle Mahnkena je toto provedení nejpravděpodobnější u států, které nemají robustní jaderný arsenál a jaderných schopností dosáhly relativně nedávno. Pokud země nabude dojmu, že

¹⁴ MAHNKEN, Thomas G., ed. *Future Scenarios of Limited Nuclear Conflict*. In: LARSEN, Jeffrey A. a Kerry M. KARTCHNER. *On limited nuclear war in the 21st century*. Stanford, California: Stanford Security Studies, 2014, s. 148-159. ISBN 978-0-8047-9091-8.

její jaderné schopnosti jsou zpochybňovány, může cítit potřebu demonstrovat svou schopnost praktickým jaderným úderem, ať už proti jiné zemi nebo jako test na svém území. Přestože Rusko rozhodně nezapadá do kolonky země, která získala arsenál nedávno a autor jmenuje konkrétně Irán nebo Severní Koreu, může Kreml nabýt dojmu, že je potřeba světu opět připomenout, že Rusko se považuje za velmoc a že jeho jaderný arsenál je funkční.¹⁵

1.3.2 Selektivní jaderný útok

Selektivní jaderný útok kombinuje ničivé účinky a politickou sílu zbraně. Příkladem uváděným Mahnkenem je hypotetické použití severokorejské jaderné zbraně na americké vojenské letiště nacházející se v Japonsku. Úspěšné dopravení zbraně na cíl a jaderný výbuch způsobí škody na životech a na vojenském materiálu. Dopady na civilní obyvatelstvo budou při správné volbě cíle minimální, ale bude vražen klín mezi USA a jeho spojence, kteří se spojenectvím vystavují riziku, že se stanou terčem dalších jaderných úderů, na které svými vlastními prostředky nedokážou odpovědět. Motivací pro jaderný úder je tedy dosažení omezených politických a vojenských cílů, jako například vypuzení amerických vojáků ze země nebo rozštěpení protivníkovy spojenectví.¹⁶

1.3.3 Zneschopňující jaderný útok

Zneschopňující jaderný útok je součástí hypotetického scénáře, ve kterém ozbrojené síly Ruská federace vkročí na území Baltských států, aby „ochránily“ ruskojazyčnou menšinu před domnělým útlakem ze strany legálních vlád. Dojde k aktivaci článku 5 a členské státy NATO se připravují k boji s Ruskou federací s cílem osvobodit Estonsko, Lotyšsko a Litvu. Rusko se chce vyhnout konvenčnímu střetu se silnějším NATO. Ruské jaderné síly provedou koncentrované jaderné útoky na vojenské základny Aliance ve Východní Evropě svým nestrategickým arsenálem. Útoky jsou vedeny zbraněmi nižší mohutnosti s cílem omezit účinky použití jaderné zbraně na civilní obyvatelstvo. Součástí útoku může být i útok EMP zbraní s cílem narušit alianční ISR (Intelligence, surveillance, reconnaissance) a C2 (command and control). Důležitým aspektem tohoto scénáře je

¹⁵ MAHNKEN, Thomas G., ed. Future Scenarios of Limited Nuclear Conflict. In: LARSEN, Jeffrey A. a Kerry M. KARTCHNER. *On limited nuclear war in the 21st century*. Stanford, California: Stanford Security Studies, 2014, s. 148-159. ISBN 978-0-8047-9091-8.

¹⁶ tamtéž

odlišný přístup Ruské federace a USA ke svým jaderným arsenálům. Zatímco USA se zbavilo v období 1991–2020 celých 90 % svého nestrategického jaderného arsenálu,¹⁷ Rusko si svůj arsenál z větší části zachovalo a má tedy na poli nestrategických zbraní nižší mohutnosti převahu. Vlivem toho by USA nemohlo eskalaci dorovnat a muselo by se spokojit s odpovědí ve formě konvenčních zbraní, anebo přikročit k vyšší eskalaci nasazením strategických zbraní.¹⁸

1.3.4 Jaderný útok za účelem odvrácení porážky

Jaderný útok za účelem odvrácení porážky je představen na konfliktu, ve kterém se Čína snaží získat Taiwan pod svou kontrolu. Eskalací konfliktu dojde k pokusu Čínské lidové republiky o obsazení ostrova. Spojené státy intervenují a díky své vzdušné a námořní převaze neumožní Číně ostrov obsadit a hrozí tedy porážka ve formě nulového dosažení cílů operace. Čínská lidová armáda provede jaderné útoky na americké letecké základny. Přestože Čína deklaruje no-first use policy, vnímá tento konflikt jako interní záležitost, jelikož Taiwan považuje za svou provincii. K použití jaderných zbraní v interním konfliktu se Čína nijak oficiálně nevyjadřuje. Podle Mahnkena by se čínská vláda mohla obávat ohrožení své legitimacy v případě, že by neuspěla a Taiwan by nebyl opět připojen k Číně. Nasazení jaderných zbraní by sledovalo instrumentální cíl, tedy nasazení silnějších zbraní k likvidaci protivníkových prostředků, bez kterých by tento protivník nebyl nadále schopen působit letectvem v daném prostoru.¹⁹

1.3.5 Zhroucení jaderného státu

Zhroucení jaderného státu je pro tuto práci okrajovým případem, přesto hypoteticky možným scénářem. Jedná se o obavy ze zcizení jaderných zbraní v okamžiku zhroucení státu. V takovém případě by zbraně mohly doputovat do rukou nestátních aktérů a hrozilo by jejich použití k teroristickým útokům a k páchání zločinu. Řešení takové krize by vyžadovalo mezinárodní účast. Forma koaliční intervence na území hroutícího se státu

¹⁷ *Fact Sheet: Transparency in the U.S. Nuclear Weapons Stockpile*. U.S. Department of State [online]. 5. října, 2021 [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://www.state.gov/transparency-in-the-u-s-nuclear-weapons-stockpile/>

¹⁸ MAHNKEN, Thomas G., ed. *Future Scenarios of Limited Nuclear Conflict*. In: LARSEN, Jeffrey A. a Kerry M. KARTCHNER. *On limited nuclear war in the 21st century*. Stanford, California: Stanford Security Studies, 2014, s. 148-159. ISBN 978-0-8047-9091-8.

¹⁹ tamtéž

s cílem zamezit dalšímu ztracení jaderných zbraní by mohlo vést k eskalaci situace a následně i k použití jaderných zbraní.²⁰

Uvedené scénáře jsou hypotetické a jejich cílem je pouze vykreslit varianty a motivace pro provedení omezeného jaderného úderu. Vyplývá z nich, že k nasazení jaderných zbraní se uchýlí aktér, pro kterého je v konfliktu více v sázce a který zároveň má potřebu takto kompenzovat nedostatek v rovině konvenčních vojenských prostředků. Pokud má jaderný stát pocit, že není kam couvnout nebo že by porážkou příliš utrpěl, nasadí jaderné zbraně. U některých variant jsou rozdíly velmi kosmetické. Například podoba jaderného útoku za účelem odvrácení porážky může být jak zneschopňující, tak může mít povahu selektivního nebo čistě demonstrativního úderu. Zařazení ruského deeskalačního úderu bude náplní práce.

1.3.6 EMP jaderný úder

Považuji za důležité se krátce zastavit u EMP zbraně, jelikož byla několikrát zmiňována, ale představuje zásadně odlišnou formu použití jaderné zbraně. Přestože je taktéž založena na principu štěpení a fúze atomů a její vnitřní proces je velice podobný běžné jaderné zbraně, její účinky jsou odlišné. Hlavním ničivým účinkem je elektromagnetický impuls, který je schopen vyřadit elektronická zařízení. Prostor, který EMP zbraň zasáhne, je silně ovlivněn magnetickým polem země, hustotou atmosféry, ale zejména mohutností jaderné nálože. Aby bylo dosaženo větší plochy se smysluplným účinkem, museli bychom se bavit o mohutnosti několika megatun a výška výbuchu by musela být v hladině okolo 25 kilometrů.²¹ Vzhledem k tomu, v jaké výšce musí EMP zbraň detonovat a jaká je potřeba mohutnost k dosažení rozumného poloměru vyřazení, vystavuje se stát, který se pokusí o EMP úder, riziku, že jeho krok bude zaměněn za prvotní jaderný úder. Takové použití jaderné zbraně je extrémně riskantní v poměru k relativně nízkému zisku z hlediska podstoupeného rizika.

²⁰ tamtéž

²¹ BENNETT, Bruce W., ed. On US Preparedness for Limited Nuclear War: Altitude or Height of Burst. In: LARSEN, Jeffrey A. a Kerry M. KARTCHNER. *On limited nuclear war in the 21st century*. Stanford, California: Stanford Security Studies, 2014, s. 239. ISBN 978-0-8047-9091-8.

2 Empiricko-analytická část

2.1 Strategické dokumenty Ruské federace

Přestože může být váha, případně pravdivost obsahu doktrinálních dokumentů zpochybňována, jde o důležitý dokument podepsaný prezidentem Ruské federace. Stephen J. Blank doktrínu charakterizuje takto: „*Doktrína má reprezentovat oficiální pohled nebo pohledy na charakter současné války, hrozby vůči Ruské federaci, a politiku, kterou bude vláda a ozbrojené síly iniciovat a implementovat, vyvstanou-li takové hrozby.*“²² Doktrína tedy slouží jako signální prostředek ve vztahu k ostatním státům a zároveň jako základní rámec a ukazatel směru dalšího rozvoje ozbrojených sil.

2.1.1 Vojenská doktrína Ruské federace - 2000

Nová Vojenská doktrína Ruské federace nahradila sedm let starou variantu zavedenou v roce 1993, tedy už dva roky po rozpadu Sovětského svazu. Již v roce 1993 Rusko oficiálně upustilo od zásady nepoužít jaderné zbraně jako první (no first use; NFU). To se přeneslo i do doktríny z roku 2000. Příslušná pasáž měla toto znění:

*„Ruská federace si vyhrazuje právo použít jaderné zbraně v reakci na použití jaderných a jiných typů zbraní hromadného ničení proti ní a (nebo) jejím spojencům, jakož i v reakci na rozsáhlou agresi s použitím konvenčních zbraní v situacích kritických pro národní bezpečnost Ruské federace.“*²³

Tato formulace bývá spojována s nejistotou ve schopnosti svých vlastních konvenčních sil. V následujícím odstavci Ruská federace rozšiřuje jaderný deštník i na své spojence a vyhrazuje si právo spojencům pomoci nasazením jaderných zbraní v případě, že spojenci budou ohroženi státy, které jaderné zbraně vlastní. Jakákoliv zmínka o NFU úplně chybí. Nikolai Sokov vysvětluje snižování prahu pro použití jaderných zbraní konkrétně těmito událostmi. Za prvé se v 90. letech NATO rozšířilo o Českou republiku, Polsko a Maďarsko, čímž se přiblížilo k hranicím Ruské federace. Za druhé došlo na alianční

²² BLANK, Stephen J., *A NEW RUSSIAN DEFENSE DOCTRINE?*. U.S. Army War College, Strategic Studies Institute, 2006

²³ RUSKO. Vojenská doktrína Ruské federace, schváleno dekretem prezidenta Ruské federace 21. dubna 2000

bombardování v Jugoslávii. Rusko bylo údajně znepokojeno efektivitou přesně naváděné konvenční munice, které nebyli Rusové schopni v té době konkurovat.²⁴ Doktrína z roku 2000 ještě nespecifikuje konkrétní státy jako hrozbu. Zmiňuje pouze nekonkrétní „blok“ států. Za ten je velmi snadné dosadit si Severoatlantickou alianci. Explicitně však NATO v dokumentu zmíněno není.²⁵

Doktrína klasifikuje konflikty do čtyř kategorií na základě jejich rozsahu, významu a množství a typu aktérů. Konflikt může eskalovat a přecházet do vyšších kategorií.

Vnitřní ozbrojený konflikt je konflikt etnického nebo náboženského původu omezený vnitrostátně. Jiné státy se mohou v konfliktu nepřímo angažovat. Lokální válka bude vedena na hranicích znepřátelených států, které budou sledovat omezené vojensko-politické cíle. Regionální válka může vzniknout eskalací předchozích scénářů. Regionální válka je vedena mezi dvěma nebo více státy používajících konvenční i jaderné zbraně. Strany budou sledovat důležité vojenské i politické cíle. Nejvyšší stupeň konfliktu, válka velkého rozsahu, může být důsledkem eskalace lokální nebo regionální války. Do války je zapojen velký počet států z různých regionů světa. Rozsáhlá válka za použití konvenčních zbraní se bude vyznačovat vysokou pravděpodobností eskalace do jaderné války s katastrofálními následky. Válčící strany si vytyčí radikální politické cíle a bude vyžadována plná mobilizace materiálních a duchovních zdrojů.²⁶

I zde se do doktríny promítá nejistota ohledně vlastních konvenčních schopností. Nasazení jaderných zbraní se předpokládá již ve fázi regionálního konfliktu, nikoliv až ve válce velkého rozsahu.²⁷

2.1.2 Strategie národní bezpečnosti Ruské federace do roku 2020

Tento dokument vzniká v mezidobí doktrín z roku 2000 a 2010. Konkrétně je schválen 13. května 2009, tedy pouhý rok před vznikem nové verze doktríny. Opět se budu

²⁴ SOKOV, Nikolai. *Russia's 2000 Military Doctrine*. NTI [online], 30. září, 1999, [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://www.nti.org/analysis/articles/russias-2000-military-doctrine/>

²⁵ RUSKO. Vojenská doktrína Ruské federace, schváleno dekretem prezidenta Ruské federace 21. dubna 2000

²⁶ RUSKO. Vojenská doktrína Ruské federace, schváleno dekretem prezidenta Ruské federace 21. dubna 2000

²⁷ tamtéž

zaměřovat primárně na vnímání bezpečnosti a jaderné zbraně, ale zajímavá je již pasáž „I. Obecná ustanovení“. Z obecných ustanovení jasně vyplývá, že současná ruská vládní garnitura vnímá 90. léta spojená s demokratizací a snahou o zavedení tržního hospodářství jako socioekonomickou krizi. Zároveň prohlašuje, že toto období bylo překonáno. Byly vytvořeny podmínky pro udržitelný rozvoj Ruska. Dochází k oživení ruských ideálů, duchovna a důstojného postoje k historické paměti. Toto pozastavení je jen malá vsuvka k tomu, jak jednoznačně negativně vnímají Rusové nebo minimálně jak ruská vláda chce, aby byla vnímána, 90. léta a období po rozpadu Sovětského svazu.²⁸

Jinak je dokument Strategie národní bezpečnosti pojat velmi široce a řeší národní bezpečnost v devíti oblastech, od kultury a životní úrovně po samotnou vojenskou bezpečnost. V mezinárodních otázkách klade důraz na rovnoprávná partnerství s ostatními státy. Stability v dlouhodobém horizontu má být dosaženo jmenovitě důsledným pokrokem směrem ke světu bez jaderných zbraní. Rusko k tomu bude ze své strany mimo jiné přispívat dodržováním stávajících dohod v oblasti kontroly jaderného zbrojení a podílet se na rozvoji a uplatňování dalších dohod, které odpovídají ruským národním zájmům. Je uvedeno, že Rusko je připraveno k další diskusi o snižování jaderného potenciálu na základě dvoustranných nebo mnohostranných dohod. Jako důležité pro bezpečnost je zmíněno zachování parity se Spojenými státy. Snahu o vybudování globální protiraketové obrany naopak považuje za hrozbu. Protiraketová obrana je v teorii jaderného odstrašení vnímána jako destabilizační prvek, protože omezuje dopady odvetného úderu a vede k dalšímu zbrojení.

Ačkoliv dokument obsahuje z naší perspektivy skoro až totalitní tendence, jako například významnější zasahování státu do kultury, tlak na výklad dějin a důraz na nacionalismus v rámci federace ruských národů, volí v otázce jaderných zbraní velmi smířlivý jazyk. To je v rozporu s ostatními dokumenty. V těch Rusko zastává poměrně agresivní postoj. Motivací pro smířlivější rétoriku ve Strategii národní bezpečnosti můžeme najít v probíhajících jednáních o podpisu dohody NEW START (Strategic arms reduction treaty; podepsána 8.dubna 2010) nahrazující START I a SORT z přelomu tisíciletí. Rusko pravděpodobně stálo uzavření dohody, proto zmírnila svůj agresivní jaderný postoj.

²⁸ RUSKO. Národní bezpečnostní strategie Ruské federace do roku 2020, schváleno dekretem prezidenta Ruské federace 13.května 2009

2.1.3 Vojenská doktrína Ruské federace - 2010

Přestože byla Vojenská doktrína z roku 2010 podepsána prezidentem Ruské federace již necelý rok po schválení Strategii národní bezpečnosti, v určitých oblastech se dokumenty rozcházejí. Stejně tak v ní dochází k výrazným změnám od varianty vojenské doktríny z roku 2000, což je vzhledem k časovému odstupu pochopitelné. Doktrína reflektuje určité významné události z oblasti mezinárodní bezpečnosti, jako další rozšiřování NATO, přítomnost NATO na Blízkém východě, ukončení války v Čečensku a zkušenosti z války s Gruzii.

Tehdejší geopolitickou situaci podle doktríny vnímá Rusko jako posun světového uspořádání směrem k multipolaritě. NATO je v tomto dokumentu již konkrétně jmenováno jako vojenské nebezpečí. Vojenské nebezpečí je v obecných ustanoveních definováno jako stav, který může za určitých podmínek vést k vojenské hrozbě. Vojenská hrozba je již stavem s potenciálem ozbrojeného konfliktu mezi znepřátelenými stranami. Podle doktríny vnímá Ruská federace ze strany NATO jako nebezpečné následující činnosti. Přiblížení vojenské infrastruktury členských zemí aliance k hranicím Ruské federace, a to i cestou rozšiřování aliance. Rozmístění a budování vojenských kontingentů na území států sousedících s Ruskou federací a jejími spojenci. Rozmístování a vytváření strategických systémů protiraketové obrany, podkopávající globální stabilitu narušením rovnováhy sil v jaderné sféře. Rozmístování vysoce přesných strategických nejaderných systémů.²⁹

V otázce jaderných zbraní je opět kladen důraz na jejich odstrašující potenciál. Konkrétně jsou tyto zbraně důležitým faktorem při předcházení propuknutí jaderných vojenských konfliktů a vojenských konfliktů vedených konvenčními zbraněmi, tedy válek velkého rozsahu a regionálních válek.³⁰ Jaderné zbraně mohou být nasazeny i případě, že tyto konflikty již vypuknou a ohrožují „samotnou existenci státu“. Otázkou je, zda není možné klást rovnítko mezi existencí státu a udržení vládní struktury okolo Vladimira Putina. V doktríně je také avizován plán komplexního přezbrojení armády včetně strategických sil.

²⁹ RUSKO. Vojenská doktrína Ruské federace, schváleno dekretem prezidenta Ruské federace 5. února 2010

³⁰ Definice pojmů je stejná jako v doktríně z roku 2000

Původně se v jaderných částech doktríny očekával ostřejší přístup. Důvodem byla prohlášení, generálního tajemníka Rady bezpečnosti Ruské federace, Nikolaje Patruševa. Patrušev v říjnu 2009 naznačoval, že by Rusko mohlo nasadit jaderné zbraně jako preventivní prostředek v konvenčním konfliktu.³¹ Tento záměr měla reflektovat i poslední doktrína. Do samotného dokumentu se ovšem tento nástroj nedostal nebo není součástí její oficiální části. Z doktríny pouze vyplývá, že jaderné zbraně jsou výhradně obranným prostředkem pro zachování ruského státu. Přesto prohlášení o preventivních úderech nepřestalo rezonovat v bezpečnostních kruzích, viz Sokov, Kroenig a další.

2.1.4 Vojenská doktrína Ruské federace - 2014

Rusko v této doktríně představuje novou hrozbu. Touto hrozbou je „Vytváření režimů ve státech sousedících s Ruskou federací, a to i v důsledku svržení legitimních státních orgánů, jejichž politika ohrožuje zájmy Ruské federace.“ Jde o jasnou narážku na změnu orientace a režimu Ukrajiny po Euromajdanu. V doktríně můžeme najít také novou schopnost Ozbrojených sil Ruské federace, a to přesné zbraně. Pojem přesné zbraně se užívá pro střely s plochou dráhou letu nebo balistické střely s vysokou přesností. Právě schopnost nasadit velmi přesné střely s plochou dráhou letu Ruské federaci dlouho chyběla. Nyní v doktríně avizuje, že jejich použitím má být dosaženo takzvaného strategické odstrašování silové povahy. V kontextu jaderných zbraní by to mohlo implikovat snížení závislosti na nestrategických jaderných zbraních.³² Schopnost přesných zbraní má být dle doktríny dále rozvíjena. Zajímavou zmínkou je jeden z úkolů rozvoje vojenské organizace, a to zlepšení systémů radiační, chemické a biologické ochrany vojsk a obyvatelstva. Jde o poměrně konkrétní úkol na poměry strategického dokumentu, zároveň se v žádné z předchozích verzí neobjevil. Samozřejmě je možným vysvětlením pouze zastaralost těchto systémů, které většinou vznikaly ještě za studené války.³³

³¹ QUINLIVAN, J. T. a Olga OLIKER. *Nuclear Deterrence in Europe: Russian Approaches to a New Environment and Implications for the United States*. Santa Monica, CA: RAND, 2011. ISBN 978-0-8330-5214-8

³² Přesnější zbraně nepotřebují tak velkou mohutnost výbuchu ke zničení cíle

³³ RUSKO. Vojenská doktrína Ruské federace, schváleno dekretem prezidenta Ruské federace 25. prosince 2014

2.1.5 Základní principy státní politiky Ruské federace v oblasti jaderného odstrašování - 2020

V roce 2020 byl uveřejněn strategický dokument věnující se výhradně ruské politice odstrašení. Jde o první otevřeně publikovaný dokument zabývající se touto tematikou. Obsah budu probírat systematicky, ve stejné posloupnosti, v jakém se nachází v dokumentu. Ve všeobecných ustanoveních je dokument představen jako základ pro plánování obrany státu, odrážející oficiální názory na podstatu jaderného odstrašení. Dokument označuje vojenská nebezpečí a hrozby, které může být nutné neutralizovat jaderným odstrašením. Dále se věnuje zásadám a složení jaderného odstrašení a podmínkám pro nasazení jaderných zbraní Ruské federace.

Ruská politika jaderného odstrašení má nadále zůstat obranná a je zaměřena na udržení jaderných sil na úrovni, která zajistí dostatečné jaderné odstrašení a garanci ruské suverenity, integrity státu a odstrašení potenciálního protivníka od agrese proti Ruské federaci a jejím spojencům. Rozšíření ruského jaderného deštníku na spojence se objevilo již ve starších dokumentech. Zdůraznění státní integrity může být ovšem v kontextu ruského narativu a zahraniční politiky vztaženo i na postsovětské republiky. Příkladem může být Ukrajina nebo její části, které Rusko okupuje a považuje za část svého území.

Hlava druhá se věnuje hlavním vojenským rizikům, s potenciálem změnit se ve vojenské hrozby. Ty jsou skoro identické s hrozbami definovanými ve vojenské doktríně z roku 2010 (viz výše). Doplněny byly zejména o nekontrolovanou jadernou proliferaci. Jaderná proliferace je definována jako šíření technologie jaderných zbraní, prostředků k výrobě jaderných zbraní, jaderných zbraní samotných a prostředků dopravy na cíl. Z tohoto výčtu je nejzajímavější poslední bod, a to prostředky dopravy na cíl. Jaderné zbraně je možné dopravovat na cíl v zásadě stejnými prostředky jako konvenční zbraně. Na dokument, jehož úkol je bezpochyby i signalizace případným protivníkům, jde o velmi široce pojatou formulaci. K dopravě jaderných hlavic menší mohutnosti mohou posloužit i střely s plochou drahou letu, tedy modifikované varianty střel SCUD, Iskander nebo Kalibr. Některé z těchto zbraní Ruská federace sama exportuje do světa.

Součástí druhé hlavy je také samotný výčet principů jaderného odstrašení. Šest z nich je v zásadě obecného rázu a kladou důraz na adaptabilitu, připravenost a kontrolu nad jadernými silami Ruské federace. Zajímavým je bod d): *„Nepředvídatelnost pro potenciálního protivníka v otázce rozsahu, času a místa možného nasazení jaderných*

zbraní.³⁴ Ruská federace tím dává na vědomí, že neplánuje být čitelná a předem signalizovat nasazení svých zbraní. Preferuje odstrašení, jehož je dosahováno neustálým stavem nejistoty o ruských úmyslech. Tento přístup zapadá do ruské strategie rychlých operací a důrazu na nečitelnost, klamání a moment překvapení.

V dokumentu najdeme také nejaktuálnější Ruskem deklarovaný práh pro nasazení jaderných zbraní: „*Ruská federace si vyhrazuje právo použít jaderné zbraně v reakci na použití jaderných a jiných typů zbraní hromadného ničení proti ní a (nebo) jejím spojencům, jakož i v reakci na agresi s použitím konvenčních zbraní proti Ruské federaci, pokud bude v ohrožení samotná existence státu.*“³⁵

Takto dokument stanovuje důvody pro potenciální nasazení ruských jaderných zbraní. Spolehlivé informace o odpálení balistických raket cílených na území Ruské federace a/nebo na území jejích spojenců. Použití jaderných zbraní a jiných typů zbraní hromadného ničení protivníkem proti Ruské federace a/nebo jejím spojencům. Protivníkův útok vedený proti kritické infrastruktuře nebo vojenským zařízením Ruské federace, jejichž narušení by podkopalo schopnost jaderných sil odpovědět. Agrese vedená proti Ruské federaci za použití konvenčních zbraní, když je ohrožena samotná existence státu.³⁶

Dle dokumentu je rozhodujícím činitelem prezident. Ministr obrany a Rada bezpečnosti Ruské federace pouze implementuje a dohlíží na vyplnění nařízení vydaných prezidentem.

³⁴ RUSKO. Dekret prezidenta Ruské federace ze dne 2. června 2020 č. 355 „Základní principy státní politiky v oblasti jaderného odstrašování“ [online]. Dostupné z: <http://static.kremlin.ru/media/events/files/ru/IluTKhAiabLzOBjIfBSvu4q3bcl7AXd7.pdf?fbclid=IwAR2fz6jWf-v0ES0PjNJdweuz-KCt1NpweuQFMim9tGRBXwygnmYzCeswf14>

³⁵ RUSKO. Dekret prezidenta Ruské federace ze dne 2. června 2020 č. 355 „Základní principy státní politiky v oblasti jaderného odstrašování“ [online]. Dostupné z: <http://static.kremlin.ru/media/events/files/ru/IluTKhAiabLzOBjIfBSvu4q3bcl7AXd7.pdf?fbclid=IwAR2fz6jWf-v0ES0PjNJdweuz-KCt1NpweuQFMim9tGRBXwygnmYzCeswf14>

³⁶ tamtéž

2.1.6 Strategie národní bezpečnosti Ruské federace 2021

Kromě základních principů jaderného odstrašení vstoupil v platnost ještě jeden strategický dokument, a to nová verze Strategie národní bezpečnosti. Podobně jako vojenské doktríny jde o dokument identifikující hrozby pro ruskou bezpečnost a pro ruské národní zájmy. Stanovuje plány rozvoje v dlouhodobém měřítku. Velká část tohoto dokumentu by se s nadsázkou dala shrnout jako manifest Ruské federace proti současnému světovému uspořádání. Vyznačuje se agresivní a ublíženou rétorikou, podobnou té, kterou je možné slyšet od vrcholných představitelů Ruské federace v posledních letech. Rusko vnímá současné uspořádání jako nepřátelské a slabé a cítí příležitost k dosažení změn. Vzhledem k tématu této práce je důležitá hlavně část dokumentu věnující se obraně země. V té se opět potvrzuje, že jako největší hrozbu pro svou bezpečnost vnímá Ruská federace USA a jejich snahu o rozvoj globálního systému raketové obrany. Dále je také zmíněno rozmísťování amerických raket středního a kratšího doletu v Evropě a asijsko-pacifické oblasti.³⁷

2.1.7 Shrnutí

Od 90. let se proměnila Ruská federace a s ní i její strategické uvažování. Čím více se dokumenty blížily současnosti, tím více jsou v nich Severoatlantická aliance a Spojené státy explicitně uváděny jako protivníci a ohrožení pro ruské národní zájmy. Samotný nestrategický úder v doktrinálních dokumentech zmiňován není. Mohutnost jaderné zbraně nebo atributy případného jaderného úderu oficiální dokumenty nenaznačují. Pouze stanovují, dle mého názoru, velmi nízký práh pro nasazení jaderných zbraní.

Ruská federace opustila NFU a deklaruje ochotu nasadit jaderné zbraně jako první, a to i proti nejadernému státu. Opuštění NFU samo neznamená, že by se jaderné zbraně staly defaultním prostředkem k dosažení úspěchů na taktické a operační úrovni. V rozvoji schopností ozbrojených sil se Rusko zaměřilo na vývoj přesných nejaderných zbraní. Dostatečně přesná střela krátkého nebo středního doletu je v mnoha případech lepší nástroj než jaderná střela s nižší mohutností. Jaderná munice původně totiž svou mohutností a ničivou silou kompenzovala nedostatečnou přesnost starších typů střel.

³⁷ RUSKO. Dekret prezidenta Ruské federace ze dne 2. července 2021 č. 400 „O strategii národní bezpečnosti Ruské federace“ [online]. Dostupné z: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202107030001>

Spíše náznakem než důkazem pro jiné, než strategické nasazení jaderných zbraní v rámci tradičního jaderného odstrašení by mohly být dva body.

Těmito body jsou dlouhodobý plán zvýšit schopnosti radiační, chemické a biologické ochrany ve vojenské doktríně z roku 2014 a nečitelnost v principech jaderného odstrašení. Schopnosti radiační chemické a biologické ochrany jsou nezbytné k plnění úkolů v prostoru kontaminovaném v důsledku použití zbraní hromadného ničení, zejména jaderných zbraní. Pokud není ZHN použita strategicky nebo v hloubce nepřítel, je před jejími účinky nutná i ochrana vlastních vojsk. Co se nečitelnosti týče, nabízí se dvě interpretace.

Za prvé může jít o prostou součást strategie odstrašení. Neschopnost přesně určit ruský práh pro nasazení jaderných zbraní nutí potenciálního protivníka postupovat nanejvýš opatrně.

Druhá interpretace je znepokojivější. Ruská federace skutečně počítá s případným nasazením jaderných zbraní, možná dokonce s vedením omezené jaderné války tak, jak nastínil Petrušev již v roce 2009. Osvobodíme-li se od jaderného tabu a představy, že jaderná válka v jakékoliv podobě znamená konec civilizace a totální zničení, a přijmeme-li ji jako jeden z nástrojů k dosažení vojenských cílů, můžeme o jaderném útoku uvažovat stejně jako o jiném vojenském útoku. K dosažení maximálního účinku útoku, ať už jde o působení ztrát nebo splnění vytyčeného cíle, je utajení a následné překvapení důležitým atributem. Skrytí skutečnosti, že řízená střela nese jadernou nálož, znemožní protivníkovi prioritizaci tohoto nosiče pro svou PVO a zvýší se šance, že střela s náloží dorazí do svého cíle. Kromě toho nebude protivník schopen provést protiopatření jako například rozptýlení sil, ukrytí do techniky, krytů, zadýmení nebo jiná ochranná opatření.

Kromě oficiální veřejné doktríny a dokumentů je možné spekulovat i o existenci paralelních utajených dokumentů, které jsou v otázce nasazení jaderných zbraní agresivnější a konkrétnější. Taková skutečnost se nedá vyloučit. Sovětský svaz zachovával oficiálně až do svého rozpadu NFU, ale dokumenty odtajněné po rozpadu Varšavské smlouvy ukázaly, že existoval rozsáhlý plán na použití jaderných zbraní

v rámci útočné války v kombinaci s konvenčním útokem proti státům NATO.³⁸ Tajné dokumenty mají obsahovat plán na použití limitovaného nasazení jaderných zbraní menší mohutnosti proti protivníkovi, který by představoval pro Ruskou federaci příliš velkou konvenční výzvu. Ruská vojenská cvičení, jmenovitě například Vostok a Zapad, jsou podle M.B. Schneidera také dokladem, že realita není mírně řečeno konzistentní s oficiálními doktrínami.³⁹ Pravidelnou součástí velkých vojenských cvičení jsou simulované jaderné údery proti silám protivníka. Jaderné údery mají v rámci cvičení umožnit zastavit protivníka, případně pomoci Rusku dosáhnout vítězství. Během cvičení Zapad 2013 měl být veden jaderný útok proti Švédsku. Stejně tak měl být nácvik nasazení jaderných zbraní součástí cvičení Vostok 2014.⁴⁰ Informace, proti jakému typu cíle, nebo v jaké konkrétní situaci byly jaderné zbraně použity bohužel nejsou dostupné. U aktuálnějších cvičení se zdroje ohledně role jaderných sil v rámci cvičení rozcházejí. Existenci jakýchkoliv tajných dokumentů není možné potvrdit. Ruský práh pro nasazení jaderných zbraní je ovšem i bez těchto dokumentů poměrně nízký.

2.2 Prostředky Ruské federace k nasazení nestrategických jaderných zbraní

Následující část je věnována prostředkům dopravy na cíl vyhovujícím potřebám nestrategických jaderných zbraní. Jedná se výhradně o balistické střely a střely s plochou drahou letu. Nezabýváme se okrajovými prostředky, jako je dělostřelecká munice, jejíž potenciální nasazení je doprovázeno mnoha komplikacemi. Problematickou je zejména doprava jaderné dělostřelecké munice na bojiště, ta by kladla velké nároky na zabezpečení, aby nedošlo k odcizení. Druhý problém je rozhodovací pravomoc. Použití dělostřelectva je v kompetenci nižších stupňů velitelského řetězce a komplikoval by se tak celý proces velení a řízení. Praktické využití dělostřeleckých jaderných zbraní na bojišti v omezené jaderné válce je těžko představitelné. Také jsou záměrně vynechány

³⁸ SCHNEIDER, Mark B. *Russian nuclear “de-escalation” of future war*, Comparative Strategy [online]. 2019, 37(5), s. 361-372 [cit. 2022-07-28]. ISSN 0149-5933

³⁹ tamtéž

⁴⁰ BLANK, Stephen J., ed *The russian military in contemporary perspective*. In: SCHNEIDER, Mark B. *Russian nuclear weapons policy and programs, the european security crisis, and the threat to NATO* [online]. Strategic Studies Institute, US Army War College 2019 [cit. 2022-07-27]. pp. 305–40. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/resrep20098.13>.

mezikontinentální balistické střely (ICBM). Tyto zbraně jsou primárně součástí jaderné triády a strategického arsenálu. Odpálení ICBM za účel vedení omezené jaderné války je extrémně riskantní. Jakékoliv použití může být snadno zaměnitelné za pokus o první jaderný úder a může vyvolat případnou strategickou odvetu protivníka. Proto se tato pasáž věnuje pouze střelám s plochou drahou letu a balistickým raketám s krátkým a středním doletem.

Balistické střely a střely s plochou dráhou letu mohou být odpalovány z pozemních kompletů (SRBM/GLCM), letadel (ALCM), ponorek (SLBM/SLCM). Ačkoliv pozornost se často omezuje na zbraňové systémy typu země-země nebo vzduch-země, je potenciální využití jaderných zbraní mnohem širší než jen pro účely likvidace živé síly a infrastruktury. Jak už bylo zmíněno výše, mohutnost výbuchu jaderných zbraní může kompenzovat nižší přesnost nebo neschopnost přesně navést zbraň na cíl. Jaderná zbraň je tedy vhodným prostředkem k vyřazení námořnictva, zejména větších plavidel, jako jsou letadlové lodě nebo křižníky, případně celé námořní eskadry, za použití mnohem větší mohutnosti. Přesné vlastnosti svých zbraní si Ruská federace pochopitelně střeží. Pro potřeby práce bylo využito pouze otevřených zdrojů. Co se týče přesnosti těchto střel, v několika případech byly k dispozici různé údaje. V této práci jsou uváděny konzervativnější varianty, tedy menší přesnost. Důvodem je, že rozdíly jsou malé a zdroje se odkazují na média, která mohou propadat propagandě.

Kalibr/Klub

Rodina střel označovaných jako Kalibr, některé varianty jako Klub, patří mezi střely s plochou drahou letu určené k ničení námořních cílů (ASCM). Významnými zástupci této kategorie střel jsou modifikace 3M-54 Klub a 3M-14 Kalibr. Varianty mají dolet 300 km⁴¹ respektive 1500 až 2500 km⁴² v závislosti na hmotnosti nesené nálože. Střely

⁴¹ *3M-54 Kalibr/Club (SS-N-27)*. Missile Defense Project [online]. 9. ledna, 2017 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://missilethreat.csis.org/missile/ss-n-27-sizzler/>

⁴² *3M-14 Kalibr (SS-N-30A)*, Missile Defense Project, [online]. 11. srpna, 2016, [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://missilethreat.csis.org/missile/ss-n-30a/>

disponují velmi vysokou přesností, údajně až 3 m CEP.⁴³ CEP 3 metrů by znamenal mimořádně vysokou přesnost. Není možné ji vyloučit, ale je nutné k ní přistupovat s rezervou. Při použití jaderné munice nehraje příliš velkou roli, zda je CEP 30 nebo 3 m. Výhodou střely Kalibr je, že odpalovací systém je možné přepravovat ve standardním nákladním kontejneru a není možné jej vizuálně identifikovat dříve, než se začne připravovat k odpalu.⁴⁴ Letovými vlastnostmi se tato střela nijak výrazně neodlišuje od jiných střel s plochou drahou letu. V poslední fázi letu je schopna zrychlit až na rychlost zvuku. Tím snižuje možnost ochrany pomocí PVO.

Kinžal

Ch-47M2 Kinžal je balistická střela odpalovaná ze vzduchu (ALBM). Údajně je schopný dosáhnout násobku nadzvukové rychlosti a během letu aktivně manévrovat.⁴⁵ Díky rychlosti a schopnosti manévrovat by byl těžko detekovatelný a tím pádem nezachytitelný pomocí PVO. V březnu 2022 byl dle ruského ministerstva obrany použit ve válce proti ukrajinským muničním skladům.⁴⁶ Navzdory tomu, že Kinžal má být nezachytitelný, se nezávisle na sobě britský i americký ministr obrany vyjádřili, že nejde o žádný revoluční prostředek, nýbrž pouze o střelu typu Iskander v modifikaci pro odpal ze vzduchu.⁴⁷ Tím je pouze dosaženo většího doletu, ale žádný nedetekovatelný zázrak se nekoná. Dolet

⁴³ *3M-14 Kalibr (SS-N 30A)*, Missile Defense Advocacy Alliance, [online]. Květen, 2017 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://missiledefenseadvocacy.org/missile-threat-and-proliferation/todays-missile-threat/russia/ss-n-30a-kalibr/>

⁴⁴ *Klub-K Container launched 3M-54 Klub / Caliber - SS-N-27 Sizzler*. GlobalSecurity [online]. 13. září, 2021 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://www.globalsecurity.org/military/world/russia/club.htm>

⁴⁵ *Kh-47M2 Kinzhal (Dagger)*, Missile Defense Advocacy Alliance, [online]. 28. června, 2018 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://missiledefenseadvocacy.org/missile-threat-and-proliferation/todays-missile-threat/russia/kh-47m2-kinzhal-dagger/>

⁴⁶ KIRBY, Paul. *Russia claims first use of hypersonic Kinzhal missile in Ukraine*. BBC News [online], 19. března, 2022 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-60806151>

⁴⁷ LENDON, Brad. *What to know about hypersonic missiles fired by Russia at Ukraine*. CNN [online], 10. května, 2022 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2022/03/22/europe/biden-russia-hypersonic-missiles-explainer-intl-hnk/index.html>

Kinžalu je 2 000 km a přesnost 10 až 20 m CEP.⁴⁸ Výhodou je, že možnost umístit zbraň na nadzvukové stíhací letadlo MiG-31 zhoršuje možnost identifikace zbraně před jejím vypuštěním. Stíhací letadlo se také může dostat blíže svému cíli než pozemní komplet Iskander. Střední dolet umožňuje vypustit střelu Kinžal z relativního bezpečí vlastního vzdušného prostoru, kde nepůsobí síly protivníka.

Točka

OTR-21 Točka je relativně starý typ zbraně vyvinutý již v 80. letech, určený k ničení statických cílů protivníka na taktické úrovni brigády. Jde o komplet k odpalování balistických střel velmi krátkého doletu (CRBM). Dolet 120 km a přesnost 95m CEP jsou na dnešním moderním bojišti nedostatečné vlastnosti.⁴⁹ Velmi špatná přesnost zbraně může být kompenzována jadernou municí, která na tomto kompletu může dosahovat údajně mohutnosti 10–100 kt. V případě použití jaderné nálože u vyšší hranice by odchylka 100 metrů nehrála roli. Přestože se jedná o starší kus, je možné načasovat střelu na vzdušný výbuch a výrazně tak snížit kontaminaci terénu. V současnosti by měly být všechny tyto systémy nahrazeny nebo nahrazovány svým nástupcem, kompletem Iskander. Točka je poplatná možnostem a plánům doby svého vzniku.⁵⁰

Iskander

Název Iskander je běžně užíván jak pro odpalovací komplet 9K720 Iskander, tak pro příslušné střely. Primárně jsou pro tento komplet určeny dva typy střel. Balistická střela krátkého doletu (SRBM) 9M723 a střela s plochou drahou letu (GLCM) 9M728, pravděpodobně modifikace výše zmíněného 3M54 Kalibr. Oba typy střel mají dolet až 500 km. V roce 2019 byl dokonce k vidění komplet vyzbrojený střelou s plochou drahou letu se středním doletem 9M729, označovaný také jako SCC-8. Jde o střelu s plochou drahou letu s doletem až 2 500 km. Pravděpodobně jde o variantu nebo modifikaci střely

⁴⁸ *Kh-47M2 Kinzhal (Dagger)*, Missile Defense Advocacy Alliance, [online]. 28. června, 2018 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://missiledefenseadvocacy.org/missile-threat-and-proliferation/todays-missile-threat/russia/kh-47m2-kinzhal-dagger/>

⁴⁹ *OTR-21 Tochka (SS-21)*, Missile Defense Project [online]. 11. srpna, 2016 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://missilethreat.csis.org/missile/ss-21/>

⁵⁰ tamtéž

Kalibr, Iskander nebo Ch-101/Ch-102. Zavádění střel s plochou drahou letu schopných nést jadernou municí s doletem nad 500 km na pozemní komplet byla důvodem pro americké odstoupení od Smlouvy o likvidaci raket středního a krátkého doletu. S balistickými střelami 9M723 by měl Iskander dosahovat přesnosti 10–30 m CEP⁵¹, je možné nalézt i údaj 2–5 m.⁵² Střely Kalibr mají údajně přesnost do 3m CEP, jak bylo zmíněno výše. Komplet Iskander vyhovuje popisu velmi přesného prostředku k dopravení nálože nízké mohutnosti na cíl.

Ch-101/Ch-102

Ch-101/Ch-102 jsou z letadla odpalovaná střela s plochou dráhou letu (ALCM). Dvojice střel Ch-101 a Ch-102 disponují stejnými vlastnostmi s jediným hlavním rozdílem. Ch-101 slouží k dopravě konvenční munice, zatímco Ch-102 je určena pro jadernou municí. Ze všech popisovaných střel má Ch-102 největší dolet, a to 4500–5500 km. Deklarovaná přesnost je 5–6 m CEP, se strážlivějším odhadem 10–20 m, což je i tak velice dobrá přesnost. Je určena k použití bombardéry Tu-160, Tu-95 a stíhačem Su-35. Mohutnost jaderné nálože je odhadována na 250 kt, ale některé zdroje uvádí až 450 kt. Vysoká mohutnost, dolet a doprava pomocí strategických bombardérů může Ch-102 řadit i do skupiny jaderných zbraní spíše pro strategické určení. Sesterská konvenční varianta střely Ch-101 byla ovšem nasazena v Sýrii i proti nestrategickým cílům.⁵³ To implikuje, že spektrum využití střely je velmi široké. Letouny nesoucí tuto střelu se podobně jako u střely Kinžal mohou pohybovat v relativním bezpečí vlastními silami ovládaného vzdušného prostoru.

⁵¹ *Iskander-M (SS-26)*, Missile Defense Advocacy Alliance [online]. [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://missiledefenseadvocacy.org/missile-threat-and-proliferation/todays-missile-threat/russia/iskander-m-ss-26/>

⁵² *9K720 Iskander (SS-26)*, Missile Defense Project, [online]. 2. srpna, 2021, [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://missilethreat.csis.org/missile/ss-26-2/#easy-footnote-bottom-20-481>

⁵³ VERMYLEN, Mark. *KH-101/102*, Missile Defense Advocacy Alliance [online]. Květen, 2017 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://missiledefenseadvocacy.org/missile-threat-and-proliferation/todays-missile-threat/russia/kh-101102/>

2.3 Takticko-operační použití řízených střel

Jmenované zbraně nejsou součástí výzbroje strategických sil, tedy ústředního prvku odpovědného za odstrašení a strategické jaderné údery. Nachází se ve výzbroji pozemních sil, letectva a námořnictva Ruské federace. Ruské pozemní síly disponují třinácti brigádami vyzbrojenými kompletem Iskander. Primárními střelami jsou SRBM-9M723 a GLCM-9M728. Tři nebo více brigád by mělo být údajně vyzbrojeno i GLCM-9M729, a disponovat tedy větším doletem.⁵⁴ Systémy Točka už měly být oficiálně vyřazeny, ale vzhledem k dědictví sovětské armády jich bude pravděpodobně nemalý počet zaskladněn ve stavu odpovídajícím věku těchto strojů. Střelami ASCM-Kalibr v obou variantách je vyzbrojena velká část ruského námořnictva, ať už jde o ponorky, křižníky, fregaty, nebo dokonce o malé korvety. Ačkoliv jsou určeny primárně k ničení lodí, mohou být obráceny i proti pobřežním cílům. Zvláště díky ponorkám schopným odpalovat ASCM může být narušena protivníková schopnost A2/AD, tedy zamezení volnosti pohybu a schopnosti operovat v daném prostoru. Stejně tak mohou A2/AD narušit i ALCM se svým větším doletem. Z bezpečí ruskou armádou kontrolovaného vzdušného prostoru mohou bombardéry a stíhače odpalovat střely a ničit významné cíle na bojišti nebo válčišti.

⁵⁴ THE INTERNATIONAL INSTITUTE FOR STRATEGIC STUDIES. *The military balance 2021*. 1st. London : Routledge, 2021. The Military Balance. 978-1-032-01227-8.

3 Parametry konfliktu pro použití nestrategického jaderného úderu Ruskou federací

Ve svých strategických dokumentech Ruská federace jasně definuje NATO jako bezpečnostní hrozbu⁵⁵ a protivníka v uspořádání světa, které vnímá jako nepřátelské k ruskému státu⁵⁶. Kromě toho vyhlásují ruské strategické dokumenty úmysl toto nespravedlivé uspořádání změnit. Přestože ruské ozbrojené síly zaznamenaly v posledních dvaceti letech úspěchy v druhé čečenské válce, ve válce s Gruzii a během invaze na Ukrajinu v roce 2014, byl by přímý ozbrojený střet s rovnocenným až silnějším protivníkem v podobě NATO tvrdý oříšek. Současná ruská taktika se snaží vymazat nedostatek rekrutů zapříčiněný nepříznivou demografickou situací a maximálně využít tradiční ruskou doménu, a to palebnou převahu. Jak již bylo zmíněno, úspěch této taktiky může být pouze dočasný, protože je závislý na rychlém provedení operace a splnění stanovených cílů.

Jedním ze zásadních parametrů vycházejících z doktrinálních dokumentů by byla stabilita a teritoriální integrita samotného Ruska. K ohrožení stability a integrity může dojít vlivem válečného nebo ekonomického vyčerpání, případně nuceného vedení boje na víceru frontách. Pokud by se vlivem válečného vyčerpání zhoršila domácí politická a ekonomická situace natolik, že by hrozil rozpad federace nebo změna politického režimu, představovalo by ukončení konfliktu za použití jaderné zbraně možnou variantu. Mimo vnitřní stabilitu a kondici ruského státu vést dlouhodobější konflikt se naskýtá i možnost konfliktu s rovnocenným, případně silnějším protivníkem, jakým je právě NATO. Konflikt s NATO by se odehrával na relativně malém, hustě obydleném prostoru, kde by všechny typy vojenských operací měly dopad na civilní obyvatelstvo. Rusko by se muselo pokusit maximálně vytěžit svoji výhodu pramenící ze schopnosti rychlého překvapivého útoku, splnit své vojenské a politické cíle a následně vystavět silné A2/AD, čímž by zamezilo operacím NATO. Největším zájmem Ruska by po splnění cílů, jako například obsazení celého Pobaltí nebo jeho části, nebo zajištění vybraného strategického bodu v arktické oblasti, bylo ukončit konflikt v podmínkách nově nastoleného statu quo. Právě

⁵⁵ RUSKO. Vojenská doktrína Ruské federace, schváleno dekretem prezidenta Ruské federace 5. února 2010

⁵⁶ RUSKO. Dekret prezidenta Ruské federace ze dne 2. července 2021 č. 400 „O strategii národní bezpečnosti Ruské federace“ [online]. Dostupné z: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202107030001>

k tomu mohou posloužit jaderné zbraně nižší mohutnosti, které by byly použity i proti nejaderným státům, tak jak je zmíněno v ruské vojenské doktríně. K naplnění tohoto nového cíle je možným nástrojem nátlak za pomoci primárně vertikální eskalace konfliktu. Vzhledem k tomu, že tři členské státy NATO mají v držení vlastní jaderný arsenál, a to prakticky výhradně strategické jaderné zbraně, musela by si Ruská federace počínat nanejvýš obezřetně, protože může očekávat odvetnou akci. V případě eskalace k nasazení celých jaderných arsenálů by došlo minimálně k částečnému, nebo dokonce k úplnému vzájemnému zničení. Výhodou Ruské federace je, že na rozdíl od Spojených států, Velké Británie a Francie udržuje ve svém arsenálu i nestrategické jaderné zbraně nižší mohutnosti. Drží tedy v této rovině eskalační dominanci. Přesto musí Rusko jadernou válku omezit do té míry, aby nevyprovokovalo odvetu.

4 Deeskalační úder v kontextu teorie omezené jaderné války

Jak vyplývá ze „Základních principů politiky jaderného odstrašení Ruské federace“, muselo by rozhodnutí o provedení jaderného úderu přijít od prezidenta Ruské federace. Šlo by o jeden úder nebo dokonce vícero úderů jako demonstrace odhodlání eskalovat, které by zároveň mohly vyřadit určitou schopnost protivníka.

V první, teoretické části bylo zmíněno pět atributů, podle nichž může mít jaderná válka omezený charakter. Těmito atributy byly kvantita, geografické omezení, časový rozsah, záměr a cíle útoku (viz kapitola 1.2). Deeskalační úder by měl být omezen kvantitou i mohutností použitých zbraní, aby nedošlo k příliš velké eskalaci. Údery by musely proběhnout v rychlém sledu, tedy krátkém časovém rozmezí. Tím bude dosaženo momentu překvapení u maximálního počtu z nich, protivník utrpí co největší eskalační šok a zároveň se předejde tomu, že konflikt eskaluje do trvalého jaderného konfliktu. USA drží svůj pomyslný jaderný deštník nad všemi členy aliance, proto je třeba udržet se při překračování jejich jaderného prahu co nejnižší. To znamená omezit se na vojenské cíle a minimalizovat dopady na civilní obyvatelstvo. Toho je možné dosáhnout použitím přesných balistických střel a střel s plochou drahou letu schopných nést jaderné hlavice, jimiž Ruská federace disponuje, v kombinaci se vzdušným výbuchem. Přesná střela umožní při správné volbě cíle minimalizaci vedlejších ztrát a při vzdušném výbuchu vzniká pouze malé množství radioaktivního spadu, tudíž se minimalizuje jeho šíření vzduchem a následná kontaminace terénu. Geografické vymezení nelze přesně určit. Jelikož uvažujeme o provedení úderu na vojenské cíle a doprovodný legitimizační narativ bude použití jaderných zbraní v sebeobraně, půjde o cíle nacházející se prostoru nebo poblíž prostoru vedených operací. Tím by v tomto případě byla severní a severovýchodní Evropa.

Jednoznačným záměrem bude ukončení konfliktu za podmínek respektujících nově nastolený status quo, demonstrací funkčnosti jaderného arsenálu a odhodlanosti vést válku na vyšším stupni eskalace. Šlo by tedy o nátlakovou eskalaci. Dostatečný efekt může mít i úder vedený na jiného než jaderného člena aliance. USA ani jejich jaderní spojenci nebudou přímo zasaženi, ale budou postaveni před výzvu k jadernému konfliktu o z amerického pohledu možná relativně nevýznamné území. Zároveň bude mezi členy NATO vražen pomyslný klín, protože ne všechny státy aliance budou dostatečně odhodlány účastnit se očekávaného jaderného konfliktu a ochotny vystavit své obyvatele

bezprecedentnímu utrpení. Z vojenských cílů může jít o vyřazení důležitého prvku vojenské infrastruktury nebo schopnosti. Mezi takové cíle se nabízejí důležitá zásobovací letiště, velké logistické uzly s vojenským materiálem, armádou využívané přístavy nebo alianční námořnictvo samotné. Zničení námořnictva nebo významného radiolokačního zařízení může vést k narušení A2/AD aliance. To by dočasně nebo trvale naklonilo misky vah na stranu Ruské federace.

Tabulka 2 - Deeskalační jaderný úder

Kvantita (Quantitative)	Jednotky kusů
Rozsah (Scope)	Širší prostor operace, severní a východní Evropa
Trvání (Duration)	Minuty-hodiny
Záměr (Objectives)	Ukončení konfliktu za výhodných podmínek
Cíle útoku (Targets)	Vojenská infrastruktura, námořní cíle

Zdroj: vlastní zpracování

Z pěti scénářů omezeného jaderného útoku představených T. G. Mahnkenem hypotetický deeskalační jaderný úder odpovídá scénářům č. 2, případně 4. Těmito scénáři jsou selektivní jaderný úder a jaderný úder za účelem odvrácení porážky. Vzhledem ke vzájemné blízkosti válčících stran není možné malým množstvím nestrategických úderů výrazně zneschopnit ozbrojené síly NATO. Rusko by takovým útokem odvracelo porážku, která mu v případě střetu omezeného na konvenční síly hrozí, a zároveň by bylo nuceno pečlivě zvolit cíl útoku tak, aby dosáhlo maximálních škod, ale zároveň nespustilo odvetnou akci.

5 Diskuse

Deeskalační úder je pro Rusko skutečně možnou variantou pro ukončení jinak nepříznivě se vyvíjejícího konfliktu, ve kterém se chce Rusko vyhnout ústupkům nebo ve kterém cenu za případnou porážku považuje za nepřijatelnou. Strategické dokumenty Ruské federace nedeklarují nasazení jaderných zbraní v rané fázi konfliktu ani preventivní nasazení jaderných zbraní. Nehledě na to, že se stav ruských ozbrojených sil od devadesátých let nepochybně zlepšil, práh pro nasazení jaderných zbraní je stanoven velice nízko. Nízký práh je možné vyčíst například v aktuálním dokumentu „Základní principy státní politiky Ruské federace v oblasti jaderného odstrašování“. Skutečnost tedy odpovídá tomu, jak ji popsal M. Kroenig nebo jak před ní varoval N. Sokov. Naopak nesdílím optimismus Olgy Olikér, která tvrdí, že ruský práh pro použití jaderných zbraní se nijak nesnižuje.

Tato práce se od ostatních odlišovala techničtější analýzou nestrategických jaderných prostředků. Bylo zde tudíž možné lépe doložit, že Rusko pouze nespravuje nestrategickou výzbroj, která mu zůstala ze studené války, ale že tyto prostředky dále modernizuje a nahrazuje. Příkladem takové modernizace může být komplet Iskander nebo střela Kinžal. Oba prostředky mají vlastnosti vhodné pro moderní bojiště a jsou schopné dopravit na cíl jaderné zbraně s velkou přesností. Pole pro další výzkum je široké. V době psaní práce se rozběhla další fáze ruské invaze na Ukrajinu. Tento konflikt může osvětlit nové skutečnosti o schopnostech a doktríně ozbrojených sil Ruské federace. Aktuálně jsou novým prvkem na bojišti americké raketové systémy HIMARS, jimiž je postupně vyzbrojována ukrajinská armáda. Systémy HIMARS slouží k odpalování balistických střel krátkého doletu. Pomocí těchto kompletů je Ukrajina schopna ničit významné nepřátelské cíle i na území Ruska. Na takovou situaci nebyla Ruská federace z předešlých konfliktů zvyklá. Zároveň je použití balistických střel proti cílům na území Ruské federace uvedeno jako jeden z prahů pro použití jaderných zbraní. Ruská reakce na tuto a další výzvy, které budou vyvstávat, může lépe osvětlit, nakolik ve své vojenské politice skutečně spoléhá na nestrategické jaderné zbraně.

Závěr

Práce reaguje na současnou agresivní politiku Ruské federace a na s tím související zvýšený zájem o problematiku jaderných zbraní. Předmětem práce byl nestrategický jaderný arsenál Ruské federace. Záměrem práce bylo zasadit deeskalační jaderný úder a používání nestrategických jaderných zbraní do teoretického rámce vedení omezené jaderné války. Díky tomu mohla být zodpovězena otázka, zda je deeskalační jaderný úder možnou součástí strategie Ruské federace.

Deeskalační úder byl popsán jako jaderný úder v rámci strategie eskalace k deeskalaci, v podobě omezeného jaderného úderu nestrategickou jadernou zbraní s cílem ukončit konflikt za příznivějších podmínek. Na ukončení konfliktu působí v rovině eskalace dvěma svými účinky. Jedním účinkem je instrumentální eskalace nasazením nové zbraně za účelem působení větších ztrát a škod. Tento účinek je ovšem spíše doprovodný, protože výsledkem deeskalačního úderu nemá být přechod do termojaderné války ani omezené jaderné války. Hlavním účelem nátlakové eskalace má být demonstrace ochoty a odhodlání vést konflikt vyšší intenzity. To má donutit protivníka Ruské federace překalkulovat cenu za další vedení konfliktu. Jelikož jsou cíle, kterých má být tímto úderem dosaženo jasně definovány, jedná se jednoznačně o omezenou jadernou válku.

Práce dále ukázala, že je možné deeskalační úder zasadit do teoretického rámce. Deeskalační úder jsem popsal jako snahu o ve všech aspektech velmi omezenou jadernou válku. Podle toho, jak jsem si deeskalační úder vymezil, by se jednalo o jeden nebo o velmi malý počet úderů v krátkém čase, vedených v geograficky relativně malé části světa. Politický cíl by byl omezen na ukončení války za podmínek respektujících nově vytvořený status quo. Cíle, na které bude útok veden, jsou neznámou, ale z logiky věci by mělo jít spíše o vojenské cíle, jejichž zasažení jadernou zbraní nezpůsobí velké civilní ztráty.

Deeskalační úder může skutečně být součástí ruské strategie. K zodpovězení stanovené výzkumné otázky byly prozkoumány jak technické možnosti ruského nestrategického arsenálu, tak ruské doktrinární dokumenty zabývající se jadernou výzbrojí. V aktuálně platných strategických dokumentech je deklarováno možné nasazení jaderných zbraní již v regionálním konfliktu. Toto nasazení může být reakcí na celou řadu kroků, které Ruská federace považuje za eskalační nebo ohrožující. Technicky je tento omezený úder

proveditelný a Rusko disponuje pro takový úder vhodnými prostředky. Doktrinární dokumenty stanovují práh pro použití zbraní extrémně nízko.

Přestože analýza ukázala, že deeskalační úder je proveditelný a v určité situaci vhodný nástroj, není možné určit, jak velkou roli v celkové strategii hraje. Usoudit z výsledků výzkumu, že nestrategické jaderné zbraně se staly ruským preferovaným prostředkem k dosažení cílů, by bylo nepochopení. Ze zasazení deeskalačního úderu do teoretického rámce eskalace a omezené války se ukazuje, že jde stále primárně o odstrašující prvek. Rusko se v současnosti nachází v pozici eskalační dominance v úrovni používání nestrategických zbraní, ale musí se stále pohybovat pod prahem pro jadernou odpověď NATO, primárně USA.

Zde narážím na prvek, který tato práce vzhledem k jeho komplexitě opomíjí. Jde o odstrašující schopnost případného protivníka Ruské federace. Jakým způsobem bude například NATO a jednotlivé členské státy demonstrovat své odhodlání vést v případě nutnosti válku s Ruskou federací, bude rozhodující proměnnou. Navzdory možným pochybnostem o síle vazeb v rámci Severoatlantické aliance, USA s možností nasazení nestrategických zbraní Ruskou federací počítají. V „Nuclear posture review 2018“ se problematikou deeskalačního úderu přímo zabývají. Receptem má být odstrašení v jasné demonstraci odhodlání vzdorovat ruské agresi a budování širší škály možností, tedy i vlastních jaderných prostředků nižší mohutnosti. Tím by byla rozbita ruská eskalační dominance.⁵⁷

⁵⁷ SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ. *Nuclear posture review 2018*. [online]. 2018 [cit. 2022-07-06].

Dostupné z: <https://media.defense.gov/2018/Feb/02/2001872886/-1/-1/1/2018-NUCLEAR-POSTURE-REVIEW-FINAL-REPORT.PDF>

Summary

This bachelor thesis focuses on role of nonstrategic nuclear weapons in strategy of Russian federation. Main goal is to decide whether de-escalation strike is a real part of Russian strategy. Based on strategic documents I was able to determine that Russian threshold for deployment of nuclear weapons is very low. Even though state of Russian conventional forces improved, nuclear weapons and mainly nuclear deterrent play a key role in Russian strategic thinking. Analysis of current nuclear non-strategic delivery systems showed that Russia is very capable to employ limited nuclear strike option against its adversary. Although de-escalation strike is possible part of Russian military strategy, there is no evidence for it being a default mean to achieve military goals. The decision whether nuclear option will be selected or not, will be heavily influenced by Russia's adversary behaviour.

Použitá literatura

3M-14 Kalibr (SS-N 30A), Missile Defense Advocacy Alliance, [online]. Květen, 2017 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://missiledefenseadvocacy.org/missile-threat-and-proliferation/todays-missile-threat/russia/ss-n-30a-kalibr/>

3M-14 Kalibr (SS-N-30A), Missile Defense Project, [online]. 11. srpna, 2016, [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://missilethreat.csis.org/missile/ss-n-30a/>

3M-54 Kalibr/Club (SS-N-27). Missile Defense Project [online]. 9. ledna, 2017 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://missilethreat.csis.org/missile/ss-n-27-sizzler/>

9K720 Iskander (SS-26), Missile Defense Project, [online]. 2. srpna, 2021, [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://missilethreat.csis.org/missile/ss-26-2/#easy-footnote-bottom-20-481>

BENNETT, Bruce W., ed. On US Preparedness for Limited Nuclear War: Altitude or Height of Burst. In: LARSEN, Jeffrey A. a Kerry M. KARTCHNER. *On limited nuclear war in the 21st century*. Stanford, California: Stanford Security Studies, 2014, s. 239. ISBN 978-0-8047-9091-8.

BLANK, Stephen J., *A NEW RUSSIAN DEFENSE DOCTRINE?*. U.S. Army War College, Strategic Studies Institute, 2006

BLANK, Stephen J., ed The russian military in contemporary perspective. In: SCHNEIDER, Mark B. *Russian nuclear weapons policy and programs, the european security crisis, and the threat to NATO* [online]. Strategic Studies Institute, US Army War College 2019 [cit. 2022-07-27]. pp. 305–40. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/resrep20098.13>.

Fact Sheet: Transparency in the U.S. Nuclear Weapons Stockpile. U.S. Department of State [online]. 5. října, 2021 [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://www.state.gov/transparency-in-the-u-s-nuclear-weapons-stockpile/>

Fact Sheet: United States Nonstrategic Nuclear Weapons. Center for arms control and Non-proliferation [online]. 2022 [cit. 2022-07-15]. Dostupné z: <https://armscontrolcenter.org/u-s-nonstrategic-nuclear-weapons/>

Iskander-M (SS-26), Missile Defense Advocacy Alliance [online]. [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://missiledefenseadvocacy.org/missile-threat-and-proliferation/todays-missile-threat/russia/iskander-m-ss-26/>

Kh-47M2 Kinzhal (Dagger), Missile Defense Advocacy Alliance, [online]. 28. června, 2018 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://missiledefenseadvocacy.org/missile-threat-and-proliferation/todays-missile-threat/russia/kh-47m2-kinzhal-dagger/>

KIRBY, Paul. *Russia claims first use of hypersonic Kinzhal missile in Ukraine*. BBC News [online], 19. března, 2022 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-60806151>

Klub-K Container launched 3M-54 Klub / Caliber - SS-N-27 Sizzler. GlobalSecurity [online]. 13. září, 2021 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://www.globalsecurity.org/military/world/russia/club.htm>

KROENIG, Matthew. *A Strategy for Deterring Russian Nuclear De-Escalation Strikes*. Atlantic Council, 2018. ISBN 978-1-61977-539-8.

LARSEN, Jeffrey A. a Kerry M. KARTCHNER. *On limited nuclear war in the 21st century*. Stanford, California: Stanford Security Studies, 2014, s. 148-159. ISBN 978-0-8047-9091-8.

LARSEN, Jeffrey A., ed. *Limited War and the Advent of Nuclear Weapons*. In: LARSEN, Jeffrey A. a Kerry M. KARTCHNER. *On limited nuclear war in the 21st century*. Stanford, California: Stanford Security Studies, 2014, s. 24-25. ISBN 978-0-8047-9091-8.

LONDON, Brad. *What to know about hypersonic missiles fired by Russia at Ukraine*. CNN [online], 10. května, 2022 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2022/03/22/europe/biden-russia-hypersonic-missiles-explainer-intl-hnk/index.html>

MAHNKEN, Thomas G., ed. *Future Scenarios of Limited Nuclear Conflict*. In: LARSEN, Jeffrey A. a Kerry M. KARTCHNER. *On limited nuclear war in the 21st century*. Stanford, California: Stanford Security Studies, 2014, s. 148-159. ISBN 978-0-8047-9091-8.

MORGAN, Forrest E., Karl P. MUELLER, Evan S. MEDEIROS, Kevin L. POLLPETER a Roger CLIFF. *Dangerous Thresholds: Managing Escalation in the 21st Century*. RAND Corporation [online] 2008 [cit. 2022-04-16]. ISBN 9780833042132. Dostupné z: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2008/RAND_MG614.pdf

OLIKER, Olga. *Russia's Nuclear Doctrine: What We Know, What We Don't, and What That Means*. CSIS: Center for strategic and international studies [online]. 5. května, 2016 [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/160504_Oliker_RussiasNuclearDoctrine_Web.pdf

OTR-21 Tochka (SS-21), Missile Defense Project [online]. 11. srpna, 2016 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://missilethreat.csis.org/missile/ss-21/>.

QUINLIVAN, J. T. a Olga OLIKER. *Nuclear Deterrence in Europe: Russian Approaches to a New Environment and Implications for the United States*. Santa Monica, CA: RAND, 2011. ISBN 978-0-8330-5214-8

RUSKO. Dekret prezidenta Ruské federace ze dne 2. července 2021 č. 400 „O strategii národní bezpečnosti Ruské federace“ [online]. Dostupné z: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202107030001>

RUSKO. Dekret prezidenta Ruské federace ze dne 2. června 2020 č. 355 „Základní principy státní politiky v oblasti jaderného odstrašování“ [online]. Dostupné z: <http://static.kremlin.ru/media/events/files/ru/IluTKhAiabLzOBjIfBSvu4q3bc17AXd7.pdf?fbclid=IwAR2fz6jWf-v0ES0PjNJdweuz-KCt1NpweuQFMim9tGRBXwygnmYzCeswf14>

RUSKO. Národní bezpečnostní strategie Ruské federace do roku 2020, schváleno dekretem prezidenta Ruské federace 13.května 2009

RUSKO. Vojenská doktrína Ruské federace, schváleno dekretem prezidenta Ruské federace 21. dubna 2000

RUSKO. Vojenská doktrína Ruské federace, schváleno dekretem prezidenta Ruské federace 25. prosince 2014

RUSKO. Vojenská doktrína Ruské federace, schváleno dekretem prezidenta Ruské federace 5. února 2010

SCHNEIDER, Mark B. *Russian nuclear “de-escalation” of future war*, Comparative Strategy [online]. 2019, 37(5), s. 361-372 [cit. 2022-07-28]. ISSN 0149-5933

SOKOV, Nikolai N. *Why Russia calls a limited nuclear strike “de-escalation”*. Bulletin of the Atomic Scientists [online]. 13. března, 2014 [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://thebulletin.org/2014/03/why-russia-calls-a-limited-nuclear-strike-de-escalation/>

SOKOV, Nikolai. *Russia’s 2000 Military Doctrine*. NTI [online], 30. září, 1999, [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://www.nti.org/analysis/articles/russias-2000-military-doctrine/>

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ. *Nuclear posture review 2018*. [online]. 2018 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://media.defense.gov/2018/Feb/02/2001872886/-1/-1/1/2018-NUCLEAR-POSTURE-REVIEW-FINAL-REPORT.PDF>

THE INTERNATIONAL INSTITUTE FOR STRATEGIC STUDIES. *The military balance 2021*. 1st. London : Routledge, 2021. The Military Balance. 978-1-032-01227-8.

VERMYLEN, Mark. *KH-101/102*, Missile Defense Advocacy Alliance [online]. Květen, 2017 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://missiledefenseadvocacy.org/missile-threat-and-proliferation/todays-missile-threat/russia/kh-101102/>

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Omezení jaderné války	21
Tabulka 2 - Deeskalační jaderný úder	44